

GLOBALNE PERSPEKTIVE

Zbirka aktivnosti
globalnega učenja
za učitelje in učiteljice

KOLOFON

Globalne perspektive:

Zbirka aktivnosti globalnega učenja za učitelje in učiteljice

Priročnik »Globalne perspektive: Zbirka aktivnosti globalnega učenja za učitelje in učiteljice« smo pripravili v okviru projekta Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja.

Uredile partnerske organizacije:

anthro p o l i s

ANTHROPOLIS EGYESÜLET,
Madžarska

ARPOK, o.p.s.,
Češka

**DRUŠTVO HUMANITAS – CENTER
ZA GLOBALNO UČENJE IN
SODELOVANJE,** Slovenija

MTÜ MONDO,
Estonija

Avtorji in avtorice:

Alma Rogina
Balázs Nagy
Dávid Bán
Johana Krajčířová
Lenka Pánková
Maria Sakarias
Mari Jögiste

Uredniški odbor:

Alma Rogina
Dávid Bán
Johana Krajčířová
Maria Sakarias
Mari Jögiste

Urednica slovenske izdaje:

Alma Rogina

Oblikovanje in ilustracije:

Dalibor Kazija

Prevod in lektura:

Tadej Turnšek

Založnik:

Društvo Humanitas – Center za globalno učenje
in sodelovanje

2024

Elektronska izdaja

Licenca:

Ta priročnik je objavljen pod licenco
*Creative Commons Priznanje avtorstva
4.0 International (CC BY 4.0)*. Vsebino
lahko prosto uporabljate, vendar morate
pri tem navesti avtorje, povezavo do
licence in označiti morebitne spremembe.

**Priloge za učne aktivnosti si lahko
prenesete s spletne strani (po registraciji):**

PRILOGE

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 220087043

ISBN 978-961-96871-1-6 (PDF)

**Sofinancira
Evropska unija**

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

VSEBINA

O PRIROČNIKU	4
KAKO UPORABLJATI PRIROČNIK	5
UVOD V GLOBALNO UČENJE	6
NASVETI ZA VKLJUČEVANJE GLOBALNEGA UČENJA V POUK	10
AKTIVNO UČENJE IN KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	13
AKTIVNOSTI ZA PREBIJANJE LEDU V KONTEKSTU GLOBALNEGA UČENJA	18
ZEMLJEVIDI IN PERCEPCIJE SVETA	21
UČNE AKTIVNOSTI:	
01 Moja osebna podnebna zgodba podnebne spremembe	24
02 Podnebna mreža podnebne spremembe	28
03 Širim njeno moč (#IShareHerPower) podnebne spremembe	31
04 Izkušnje migranta migracije	35
05 Gradnja vasi migracije	39
06 Tudi jaz ustvarjam svet odgovorna potrošnja	42
07 Tropi v kuhinji odgovorna potrošnja	46
08 Pod palmo odgovorna potrošnja	52
09 »Nekega dne bom ...« človekove pravice	60
10 Odprava v deželo enakosti enakost spolov	64
11 Orodja za vizualizacijo pri analizi dokumentarnih filmov globalna vprašanja	70
12 Kompas razvoja globalna vprašanja	74

GLOBALNE PERSPEKTIVE

Zbirka aktivnosti globalnega učenja
za učitelje in učiteljice

Priročnik, ki je pred vami, smo skupaj pripravili predstavniki in predstavnice organizacij iz Slovenije (Društvo Humanitas), Češke (Arpok), Madžarske (Anthropolis) in Estonije (Mondo). Namenjen je učiteljem in učiteljicam in vsebuje kakovostno gradivo za vključevanje globalnega učenja v njihovo pedagoško delo. Ponuja širok nabor učnih aktivnosti, katerih cilj je naslavljanje ključnih globalnih izzivov pri pouku. Prepričani smo, da bo v izjemno pomoč vsem, ki želijo v svoje poučevanje vključiti globalno perspektivo ter svojim učencem in učenkam omogočiti razvoj ključnih globalnih kompetenc, potrebnih v današnjem hitro spreminjajočem se svetu.

**Klub učiteljic in učiteljev
globalnega učenja**

Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja je neformalni prostor, kjer se lahko izobraževalci in izobraževalke, ki jih zanima globalno učenje, redno srečujejo, učijo in izmenjujejo svoje izkušnje. Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja je leta 2018 v Sloveniji ustanovilo Društvo Humanitas - Center za globalno učenje in sodelovanje. V sodelovanju s projektnimi partnerji Arpok, Anthropolis in Mondo ter ob podpori projekta Erasmus+ so bili leta 2023 klubi vzpostavljeni tudi na Češkem, Madžarskem in v Estoniji.

Prizadevanja kluba so prepoznali tudi v mreži Global Education Network Europe – GENE, kjer so ga leta 2018 nagradili kot eno najbolj inovativnih praks globalnega učenja v Evropi.

ORGANIZACIJE

ANTHROPOLIS EGYESÜLET, Madžarska

<https://anthropolis.hu>

ARPOK, o.p.s., Češka

<https://arpok.cz/english>

**DRUŠTVO HUMANITAS – CENTER ZA
GLOBALNO UČENJE IN SODELOVANJE**, Slovenija

<https://www.humanitas.si>

MONDO, Estonija

<https://mondo.org.ee/en>

KAKO UPORABLJATI PRIROČNIK

Ta priročnik vsebuje različna gradiva, ki jih lahko uporabite za vključevanje globalnega učenja v svoje poučevanje. V njem boste našli osnovne informacije o globalnem učenju, nasvete za ustvarjanje varnega prostora za predlagane učne aktivnosti ter informacije o tem, kako spodbujati kritično razmišljanje ali kako vzbuditi zanimanje učencev in učenek za globalna vprašanja z nekaj uporabnimi aktivnostmi za prebijanje ledu.

Po uvodu in splošnih informacijah o globalnem učenju je v priročniku predstavljenih **12 učnih aktivnosti**, ki jih je mogoče uporabljati pri različnih predmetih in predstavljajo dobro prakso pri vključevanju globalnih vprašanj v učni načrt.

Vsaka učna aktivnost je sestavljena iz več poglavij: Uvodni del (z razdelki Kratek opis, Starostna skupina učencev, Potrebščine itd.), Navodila po korakih, Informacijski kotiček, Dodatni predlogi, Viri in Priloge. Priloge vsebujejo gradiva, ki so v pomoč pri aktivnostih. Svetujemo vam, da jih natisnete, kadar želite aktivnost izvesti v razredu, ali da na podlagi predstavljenih gradiv pripravite lastne vsebine.

Pri predstavljenih učnih aktivnostih gre le za predloge njihove uporabe. Aktivnosti lahko prilagajate, jih preskočite ali spremenite njihov vrstni red glede na vaše potrebe ali potrebe učencev. Vendar pa morate po vsaki aktivnosti, zlasti če jih ne izvedete v okviru celotnega sklopa, z učenci opraviti pogovor o tem, kako so aktivnosti vplivale na njihova čustva, vrednote itd.

Učne aktivnosti lahko izberete glede na želeno temo (podnebne spremembe, človekove pravice, odgovorna potrošnja itd.), izbrani predmet ali želeno zahtevnost in poglobljenost izbrane globalne teme (prikazano s čiliji).

ZAHTEVNOST IN KOMPLEKSNOŠT UČNIH AKTIVNOSTI

S številom čilijev je prikazano, ali je določena aktivnost lahka, srednje zahtevna ali zahtevna. Aktivnosti so namenjene predvsem učencem zadnjih razredov osnovne šole in srednješolcem, mogoče pa jih je prilagoditi tudi za mlajše učence.

Lahka: Osnovna predstavitev teme, delo z osnovnimi kompetencami, uporaba metod, kot so ogled dokumentarnega filma, postavljanje vprašanj ipd.

Srednje zahtevna: Širša predstavitev globalne teme, delo s poglobljenimi kompetencami, kot so branje in pisanje s poglobljenim razumevanjem, oblikovanje lastnih rešitev, uporaba metod, kot so igranje vlog, analiza grafov ipd.

Zahtevna: Aktivnost poskuša prikazati kompleksnost globalne teme, temelji na različnih perspektivah, potrebno je poznavanje teme, uporaba metod, kot so argumentacija, poglobljeno kritično razmišljanje, aktivno sodelovanje, projektni dnevi ipd.

PRILOGE

Priloge za učne aktivnosti si lahko prenesete s spletne strani (po registraciji):

PRILOGE

UVOD V GLOBALNO UČENJE

POMEN GLOBALNEGA UČENJA

Globalno učenje je aktiven učni proces, ki temelji na univerzalnih vrednotah, kot so solidarnost, enakost, pravičnost, vključenost, sodelovanje in nenasilje. Njegov cilj je ozaveščanje o globalnih izzivih, kot so revščina, neenakost zaradi neenake porazdelitve virov, degradacija okolja, nasilni konflikti in kršitve človekovih pravic. Globalno učenje nam pomaga razumeti našo medsebojno povezanost z okoljem in drugimi živimi bitji. Spodbuja nas k razmisleku o vplivu naših odločitev na življenje drugih in prihodnost našega planeta ter s tem k prevpraševanju naših kulturnih nazorov in stališč. Pomaga nam spoznati prednosti in slabosti globalizacije ter nas pripravi na vsakodnevne izzive, s katerimi se soočamo na lokalni in globalni ravni. Globalno učenje se osredotoča na izmenjavo informacij in prevzemanje odgovornosti za ustvarjanje sveta, v katerem bomo lahko vsi ljudje živeli dostojno življenje v skladu s svojimi željami in v katerem bo naravno okolje zaščiteno.

Definicij globalnega učenja je več, večina pa ne poudarja zgolj spodbujanja kritičnega razmišljanja za spopadanje z globalnimi izzivi, temveč tudi aktivno komponento učenja: globalno državljanstvo, ki spodbuja aktivno delovanje. Ena od najnovejših opredelitev je zapisana v Evropski deklaraciji o globalnem učenju do leta 2050: "Globalno učenje je učenje, ki ljudem omogoča, da kritično razmišljajo o svetu in svojem mestu v njem; da odprejo svoje oči, srca in misli za realnost sveta na lokalni in globalni ravni. Ljudem omogoča, da razumejo, si predstavljajo, upajo in delujejo v smeri vzpostavljanja sveta socialne in podnebne pravičnosti, miru, solidarnosti, pravičnosti in enakosti, planetarne trajnosti in mednarodnega razumevanja. Vključuje spoštovanje človekovih pravic in raznolikosti, vključenost ter dostojno življenje za vse, tako

zdaj kot v prihodnosti. Globalno izobraževanje zajema široko paleto izobraževalnih tematik: formalnih in neformalnih, vseživljenjskih in v različnih življenjskih kontekstih. Verjamemo, da je bistvenega pomena za transformativno moč in preobrazbo izobraževanja» (Dublinska deklaracija, 2022).

Vendar pa lahko navdih črpamo tudi iz številnih drugih definicij, kot je na primer definicija Centra za globalno učenje v Peruju: »Prednostna naloga v življenju in izobraževanju je ravnovesje: delovati z modrostjo, uravnotežiti porabo virov, naučiti se osredotočiti na svete duhovne odnose, skupaj delovati z različnimi talenti vsakega med nami, z zavestjo enosti. Naš namen je, da se učimo, učimo in ponovno učimo (v mnogih življenjih), da bi postali boljša bitja. Popolnega znanja ni, vsi poučujemo, se učimo in se nenehno spreminjamo: ta pot nima konca. Določeno znanje je mogoče spoznati in opisati, drugo znanje je mogoče spoznati, vendar ga ni mogoče opisati, obstaja pa tudi znanje, ki ga ni mogoče spoznati ali opisati« (Načela globalnega učenja, Center za globalno učenje Apu Chupaqpata, Peru, 2012).

ZAKAJ JE GLOBALNO UČENJE

POMEMBNO?

Naš svet je vse bolj povezan, zato življenja ljudi po vsem svetu vplivajo na življenja drugih ljudi in obratno. Da bi se mladi znašli v teh medsebojnih povezavah in pozitivno vplivali nanje, je nujno, da razumejo procese v ozadju naše »globalne vasi«. Globalno učenje presega zgolj razumevanje globalnih vprašanj – ponuja platformo za razvijanje ključnih kompetenc, ki so bistvenega pomena za kakovostno izobrazbo za 21. stoletje, s čimer pripravlja učence na spopadanje s sodobnimi izzivi v globalnem kontekstu naših

lokalnih življenj ter spodbuja sposobnost informiranega ukrepanja. Mladi se z globalnimi vprašanji pogosto srečujejo na družbenih omrežjih ali doma. Globalno učenje v šolsko okolje prinaša razprave o aktualnih globalnih vprašanih in tako spodbuja radovednost mladih. Z razširitvijo nabora tem za razpravo v razredu, vključevanjem globalne razsežnosti ter uporabo različnih metod za različne sloge učenja omogoča aktivno sodelovanje vsem učencem, tudi tistim, ki prej niso aktivno sodelovali.

KLJUČNI ELEMENTI GLOBALNEGA UČENJA

→ Medsebojna povezanost in soodvisnost na globalni ravni

Učenci razumejo medsebojno povezanost in soodvisnost ljudi, krajev, gospodarstev in okolja. Zavedajo se, da te soodvisnosti krojijo lokalne in globalne odnose, na katere vpliva zgodovina in ki imajo posledice za prihodnost. Zavedajo se, da njihove vsakodnevne odločitve vplivajo na druge ljudi in okolje, tako na lokalni kot globalni ravni.

→ Razumevanje kulturne identitete in preprečevanje diskriminacije

Učenci se zavedajo, da so osnovne potrebe ljudi po vsem svetu sicer univerzalne, vendar jih je mogoče zadovoljevati z različnimi metodami in na različne načine. Razumejo, da naše identitete tvorijo kultura, vera, etnična pripadnost, spol, spolna usmerjenost, jezik in status. Učenci se zavedajo svojih prednosti, ki izhajajo iz starosti, spola, družbenega okolja ali etnične pripadnosti, in o teh prednostih aktivno razmišljajo. Pozorni so na vse oblike diskriminacije, uporabljajo vključujoče pristope in spoštljiv jezik ter kritično presojujejo predsodke. Na ta način spodbujajo bolj vključujoče in enakopravno okolje ter se učijo prepoznavati diskriminacijo in se boriti proti njej.

→ Širjenje obzorij

Ker živimo v Evropi, na svet pogosto gledamo z evropocentrične perspektive, kar lahko omejuje naše razumevanje sveta. Globalno učenje nas spodbuja k spoznavanju in upoštevanju neevropocentričnih

perspektiv, k zavedanju lastnih predsodkov in preizpraševanju predpostavk, ki se nam zdijo samoumevne. Tako na primer z evropskega zornega kota ljudi z globalnega juga pogosto dojemamo kot pasivne in predpostavljamo, da potrebujejo našo pomoč in nasvete. Cilj globalnega učenja je pokazati, da ljudje po vsem svetu živijo in delajo v različnih okoljih ter, enako kot ljudje v Evropi, pomembno prispevajo k svetovnemu razvoju. Za preseganje stereotipov in predsodkov je ključno, da življenja ljudi iz drugih delov sveta predstavljamo s spoštljivim medsebojnim dialogom ter z njihovim aktivnim vključevanjem namesto zgolj z govorjenjem o njih.

→ Socialna pravičnost, enakost in človekove pravice

Učenci se zavedajo globalnih nepravilnosti in neenakosti, ki izhajajo iz družbenih in političnih sistemov, vključno z neenakomerno porazdelitvijo moči, bogastva in virov znotraj posameznih držav in regij ter med njimi. Razumejo, da na globalne neenakosti pomembno vplivajo zgodovinski vzroki, zlasti kolonializem. Kolonialne sile, predvsem evropske, so izkoriščale in še vedno izkoriščajo države globalnega juga. Oblike tega izkoriščanja so različne – najočitnejše so pridobivanje naravnih virov, ki povzroča onesnaževanje in s tem degradacijo okolja, izkoriščanje poceni delovne sile ter kršitve človekovih pravic. Globalno učenje spodbuja učence h kritični obravnavi tega, kako so se zgodovinske krivice, kot sta rasizem in izkoriščanje v kolonialnih časih, ohranile vse do danes ter kako vplivajo na dostojanstvo ljudi, na njihove priložnosti in na kakovost njihovih življenj.

→ Okoljska ozaveščenost in trajnostnost

Učenci se zavedajo, da naše izbire in življenjski slog vplivajo tako na naše ožje kot na širše okolje. Proizvodnja naših vsakdanjih dobrin vključuje pridobivanje materialov iz naravnih virov po vsem svetu, kar pogosto vodi v prekomerno izkoriščanje, onesnaževanje in kršitve človekovih pravic. Podobno velja tudi za odpadke, ki jih ustvarjamo in imajo neposredne okoljske posledice, čeprav slednje niso takoj vidne. Z globalnim učenjem ozaveščamo o teh vplivih in spodbujamo bolj trajnostno

ravnanje ter si prizadevamo, da bi mladi spoznali, da so trajnostne prakse nujne, če želimo še naprej živeti na našem planetu in ga ohraniti za prihodnje generacije.

METODOLOGIJA GLOBALNEGA UČENJA

Cilj globalnega učenja ni le seznanjati učence z aktualnimi globalnimi vprašanji. Gre za proces sodelovalnega poučevanja in učenja ter proces razmišljanja o kontekstih, v katerih ta proces poteka. Nujna je enotna obravnava vsebine, oblike in konteksta, v katerem poteka učni proces. Pri globalnem učenju je pomembno, da metodologija ni obravnavana le v povezavi s posameznimi učnimi aktivnostmi, temveč kot temeljni okvir stalnega učnega procesa, povezanega z glavnimi cilji izobraževanja in v dinamični interakciji s postopkom ocenjevanja (Center Sever-Jug Sveta Evrope, 2012).

Za pripravo učencev na kritično razmišljanje o globalnih vprašanjih in aktivno sodelovanje v družbi je potrebno več kot zgolj racionalno razmišljanje. Globalno učenje zato spodbuja različne interaktivne, vključujoče in izkustvene metode, ki udeležence spodbujajo, da »izstopijo iz svoje cone udobja«, da se »naučijo odučiti« ter da »razmišljajo izven okvirov«. **Globalno učenje je torej celosten, transformativen in vseživljenjski učni proces, ki deluje na ravni glave (znanje), srca (občutki) in rok (delovanje).** Pri tem uporablja različne metode za spodbujanje učenja na vseh treh ravneh, kot so igranje vlog, vizualizacija, improvizacija, skupinske razprave, gledališke tehnike, uporaba fotografij in videoposnetkov, simulacije, pripovedovanje zgodb in številne druge.

Kot pravi Alicia Cabezudo, transformativno učenje vključuje *»globoke, strukturne spremembe osnovnih predpostavk mišljenja, čustvovanja in delovanja; za to je potrebna resnična sprememba perspektive v smeri radikalne medsebojne povezanosti ter resničnega občutka za možnosti socialne pravičnosti in miru«*. Cabezudo opredeljuje tri ključne elemente transformativnega učenja: *»a) kritiko ustreznosti oblike prevladujoče kulture; b) vizijo, kakšna bi bila lahko alternativa prevladujoči obliki, in c) proces spreminjanja, v katerem je ustvarjena*

nova, oblikovno ustrezna kulturna oblika«. Glavni cilj te vrste učenja je *»razvijati povezave med ljudmi s ciljem globalizacije miru, solidarnosti in empatije«*. S spodbujanjem povezav, ki temeljijo na sodelovanju in solidarnosti, namesto poglobljanja razlik s tekmovalnostjo, konflikti, strahom in sovraštvom, se lahko globalno učenje učinkovito sooča z izzivi, kot so sebičnost, pohlep, neenakost in prekomerna potrošnja (A. Cabezudo, 2011).

Ključni del učnega procesa pri globalnem učenju je razmislek. Individualni in skupinski razmislek učencem omogoča kritično in poglobljeno razmišljanje ter jim pomaga pri učinkovitejši analizi izkušenj in rezultatov. Na ta način se ne izboljša le njihovo razumevanje obravnavanih tem, temveč tudi sam proces učenja. Z medsebojno izmenjavo razmišljanj lahko učenci primerjajo svoje izkušnje, s čimer širijo svoja obzorja ter spodbujajo nadaljnje razprave in sodelovalno učno okolje.

GLOBALNE KOMPETENCE

Globalne kompetence lahko opredelimo kot *»spodobnost in pripravljenost razumeti vprašanja globalnega pomena ter ukrepati v zvezi z njimi«* (Boix Mansilla, 2016). **Globalno učenje spodbuja globalne kompetence, ki se osredotočajo na pridobivanje ključnih veščin in vrednot, ki so bistvenega pomena za delovanje v sodobnem medsebojno povezanem svetu.** Te veščine vključujejo kritično in ustvarjalno razmišljanje, učinkovito komunikacijo, analitične spretnosti ter sposobnost mirnega reševanja konfliktov. Skupaj te veščine mladim omogočajo sprejemanje premišljenih in odgovornih odločitev. Poleg tega globalno učenje privzgaja pomembne vrednote, kot so solidarnost, pravičnost, empatija, enakost, spoštovanje in odgovornost. Spodbuja tudi kulturno in okoljsko ozaveščenost. Te vrednote so nujno potrebne za spodbujanje sožitja v našem raznolikem in hitro spreminjajočem se svetu. Globalno učenje mlade bolje pripravi na uspešno delovanje in sodelovanje v dinamični in medsebojno povezani globalni družbi. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) opredeljuje globalne kompetence kot *»večdimenzionalno sposobnost«*. Njihov opis globalnih kompetenc je pravzaprav enak opisu glavnega cilja globalnega učenja: *»Globalno*

kompetentni posamezniki lahko obravnavajo lokalna, globalna in medkulturna vprašanja, razumejo in spoštujejo različne perspektive in poglede na svet, uspešno in spoštljivo sodelujejo z drugimi ter si odgovorno prizadevajo za trajnostnost in skupno blaginjo» (OECD, 2018).

VLOGA UČITELJEV IN UČITELJIC GLOBALNEGA UČENJA

V 21. stoletju se učitelji soočajo s kompleksnim okoljem, zaznamovanem z globalizacijo, tehnologijo, informacijami, spremembami politik in spreminjajočimi se potrebami novih generacij učencev. Za uspešno prilagajanje na te spremembe morajo biti prilagodljivi in ustvarjalni ter vztrajno podpirati učence na njihovi izobraževalni poti. Z vključevanjem globalnega učenja v svoje pedagoške prakse imajo učitelji ključno vlogo pri krepitvi kompetenc, ki jih mladi potrebujejo za spopadanje z izzivi sodobnega sveta. S takšnim pristopom podpirajo učence pri razvijanju poglobljenega razumevanja globalnih družbenih in okoljskih procesov. Opremljajo jih z veščinami in znanjem, potrebnim za uspešno delovanje v medsebojno povezanem svetu ter pozitiven prispevek k njemu.

Vključevanje globalnega učenja v poučevanje tako ne pripomore le h kakovostnejšemu izobraževanju, temveč tudi pripravi učence na premišljeno soočanje s kompleksnimi izzivi 21. stoletja.

VIRI

Cabezudo, A. (2011). *Global Education as a Transformative Learning*. *Global Education Magazine*.

Dostopno na <https://globaleducationmagazine.com/global-education-transformative-learning>.

Center Sever-Jug Sveta Evrope. (2012). *Global Education Guidelines. Concepts and methodologies on global education for educators and policy makers*.

Dostopno na <https://rm.coe.int/prems-089719-global-education-guide-a4/1680973101>.

Boix Mansilla, V. (2016). *Global thinking. An id-global bundle to foster global thinking dispositions through global thinking routines*. Dostopno na https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Global%20Thinking%20for%20ISV%202017%2006%2023_CreativeCommonsLicense.pdf.

GENE. (2022). *The European Declaration On Global Education To 2050*.

Dostopno na <https://static1.squarespace.com/static/5f6decace4ff425352eddb4a/t/65cbd5b4dbd08357e1f86d56/1707857361786/GE2050-declaration.pdf>.

OECD. (2018). *Preparing our youth for an inclusive and sustainable world. The OECD PISA global competence framework*.

Dostopno na <https://gisigpl.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/12/global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>.

BRIDGE 47. (2019). *Transformative Learning Journey – Tackling the Root Causes of Global Crises*.

Dostopno na http://www.worldwiseschools.ie/wp-content/uploads/2020/02/TLJ2_Workshop2_Documentation.pdf.

NASVETI ZA VKLJUČEVANJE GLOBALNEGA UČENJA V POUK

Pri vključevanju tematik globalnega učenja v pouk je ključnega pomena, da poskrbite za varno in nepristransko okolje, kjer bodo lahko učenci svobodno razpravljali o posameznih vprašanjih, obenem pa bodo upoštevali, da je treba svobodo izražanja prilagajati vrednotam človekovih pravic. Pri učnih aktivnostih si stalno prizadevajte za spoštovanje kulturnih posebnosti in različnih stališč. Če je le mogoče, si vzemite dovolj časa za skrbno načrtovanje

obravnave zahtevnih tem ter za vzpostavljanje odnosov in določitev osnovnih pravil z učenci. Kljub temu pa lahko do nesoglasij nepričakovano pride tudi na igrišču oziroma zunaj učilnice, zato je pomembno, da se s takšnimi težavami soočite takoj, ko se pojavijo. Pomembno je vzpostaviti okvir za vključujočo razpravo, v kateri bodo lahko sodelovali vsi učenci. To lahko dosežemo tako, da v sodelovanju z njimi določimo temeljna pravila.

KORISTNO JE UPOŠTEVATI NEKAJ TEMELJNIH PRAVIL SODELOVANJA V SKUPINI

1. Naenkrat naj govori samo ena oseba.
2. Prevprašujte ideje, ne ljudi.
3. Uporabljajte primeren jezik.
4. Utemeljajte svoja stališča.
5. Poslušajte druge.
6. Spoštujte stališča drugih.
7. Vsak naj ima možnost izraziti svoja stališča.

Za vključevanje globalnega učenja v učni načrt je potreben kompleksen pristop. Pomembno je, da vemo, zakaj in kako želimo pri pouku obravnavati globalna vprašanja. Pri tem si lahko pomagamo z različnimi podpornimi tehnikami in orodji.

NEKAJ NASVETOV ZA USPEŠNO IZVEDBO

1

Začnite z jasnimi cilji

Opredelite svoj cilj: Jasno predstavite, kaj želite doseči z učno aktivnostjo oziroma projektom.

2

Pritegnite in navdušite učence

Interaktivni pouk: Da pritegnete in obdržite pozornost učencev, uporabljajte interaktivne metode, kot so skupinske razprave, igranje vlog in simulacije.

Praktični primeri: Za ponazoritev globalnih konceptov in vprašanj uporabljajte študije primerov in primere iz različnih delov sveta.

3

Spodbujajte sodelovalno učenje

Skupinsko delo: Spodbujajte skupinsko delo in sodelovalne projekte, da se bodo lahko učenci učili iz perspektiv drugih.

Vzajemno učenje: Omogočite priložnosti za medsebojno izmenjavo najboljših praks in gradiv med učitelji.

Medgeneracijsko učenje: Vsi se ves čas učimo drug od drugega – tudi učitelji se učijo od svojih učencev (zlasti danes, ko je na voljo toliko digitalnih informacij).

4

Uporabljajte raznolike vire

Multimedijska orodja: Uporabljajte videoposnetke, podkaste in spletne članke, da predstavite različne perspektive in spodbujate različne učne stile.

Gostujoči predavatelji: Povabite strokovnjake z različnih področij, da učencem predstavijo globalne izzive in svoje neposredne izkušnje z njimi.

5

Spodbujajte kritično razmišljanje

Tehnike spraševanja: Uporabljajte vprašanja odprtega tipa, da spodbudite kritično razmišljanje in omogočite poglobljeno razumevanje globalnih izzivov.

Razprava in dialog: Prizadevajte si za razpravo in dialog o spornih ali kompleksnih globalnih vprašanjih, da boste spodbudili kritično analizo.

6

Poudarjajte globalno državljanstvo

Globalna odgovornost: Učence poučite, kakšne vloge in odgovornosti imajo kot globalni državljani.

Aksijski projekti: Učence spodbujajte k sodelovanju v projektih, ki pozitivno vplivajo na globalna izziva, kot sta varstvo okolja ali socialna pravičnost.

7

Prilagodite učno gradivo

Vsebina po meri: Prilagodite učno gradivo tako, da bo primerno za specifične potrebe in okoliščine učencev.

Lokalizirani primeri: Uporabljajte primere in študije primerov, ki so pomembni za lokalni kontekst, hkrati pa izpostavljajo globalne povezave.

8

Ocenjevanje in razmislek

Formativno ocenjevanje: S pomočjo kvizov, skupinskih razmislekov in razprav lahko ocenite razumevanje učencev in jim zagotovite povratne informacije.

Refleksivne prakse: Spodbujajte učence k razmisleku o tem, kaj so se naučili ter kako je to povezano z njihovim življenjem in širšim svetom.

VLOGE UČITELJA

Čeprav se morda zdi samoumevno, da bi morali biti učitelji nevtralni, je to v praksi skoraj nemogoče doseči. Z načinom govora, izbiro jezika in govorico telesa vedno razkrivamo svoje poglede, zlasti če imamo o določeni zadevi trdna stališča.

Koristno je lahko tudi, da prepoznamo, da so včasih vprašanja kompleksna in da je morda potrebnega več časa za razmislek in odziv na njih, s čimer učence naučimo, da ni nič narobe, če smo negotovi ali če spremenimo svoje stališče.

Pri težkih pogovorih v razredu lahko imamo eno izmed petih različnih vlog. Pomembno je, da smo pri izbiri pristopa prilagodljivi in da jasno povemo, zakaj v določenem primeru uporabljamo določeno metodo. Primernost vsake izmed vlog je odvisna od različnih dejavnikov, kot so tematika, starost mladih in morebitno predhodno znanje.

VLOGE

Nevtralni ali nepristranski moderator – Nikoli ne izrazite svojega osebnega mnenja. Zagotavljate čimbolj nepristransko in uravnoteženo predstavljanje širokega spektra stališč.

Izražen interes – Izrazite svoje stališče o določenem vprašanju, tako da učenci vedo, kaj mislite o njem.

Hudičev advokat – V primerih, ko so učenci glede določenega vprašanja soglasni, namerno izrazite stališče, ki je v nasprotju s stališčem razreda.

Uradno stališče – Zastopajte uradno stališče, ki predstavlja stališča šole ali skupnosti.

Zaveznik – Podprite stališča učencev, ki so v razredu v manjšini.

NE POZABITE

Obravnavanje občutljivih globalnih izzivov v razredu lahko za učitelje predstavlja izziv in težavo. Spodaj so povzete stvari, ki si jih je vredno zapomniti.

- **V razredu se dogovorite o osnovnih pravilih.**
- **Spodbujajte učence k razmisleku.**
- **Preden začnete razpravljati o občutljivih globalnih izzivih, vzpostavite odnos z učenci.**
- **Pripravite se na obravnavano temo.**
- **Izogibajte se čustvenim odzivom.**
- **Odzivajte se na sovražni govor in se z učenci pogovorite o tem, zakaj ni sprejemljiv.**
- **Bodite pripravljeni na nadaljnje ukrepe, če je to potrebno.**
- **Pozornost posvečajte vrednotam, ne razpravljajte o dejstvih in ne kritizirajte mnenj.**

VIRI

Rogina, A. (2021). *Celostni okvir globalnega učenja*. Zbirka Globalni izzivi – Globalni predmeti. Društvo Humanitas - Center za globalno učenje in sodelovanje. Ljubljana. ISBN 978-961-94845-2-4. Dostopno na: https://www.humanitas.si/wp-content/uploads/2020/12/Celostni-okvir-GU_web_final.pdf.

AKTIVNO UČENJE IN KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

Številni učitelji poskušajo prilagoditi svoje učne metode tako, da bi spodbujali branje in pisanje za kritično mišljenje. Svoje učence želijo spodbuditi, da se pri predmetih ne učijo le na pamet, temveč da se sprašujejo, raziskujejo, ustvarjajo, rešujejo, interpretirajo in razpravljajo o gradivu. Študije kažejo, da se učenci pogosto najbolj celovito in uporabno spoznajo s snovjo v aktivnih razredih, če so ti ciljno usmerjeni in dobro organizirani. Celovito in uporabno je tisto učenje, pri katerem lahko učenci razmislijo o naučenem, slednje uporabljajo v resničnih situacijah ali pri nadaljnjem učenju ter samostojno izpopolnjujejo pridobljeno znanje (Gardner 1993; Marzano 2001).

Švicarski psiholog Jean Piaget je pred nekaj leti pokazal, da se učimo tako, da svet osmišljamo na podlagi konceptov, ki jih že imamo. V procesu osmišljanja sveta spreminjamo svoje stare koncepte in s tem krepimo svojo sposobnost še boljšega razumevanja svojih nadaljnjih interakcij s svetom.

Piaget in njegovi privrženci so opredelili tri učne aktivnosti, ki ustrezajo trem fazam učnega modela iz projekta Reading and Writing for Critical Thinking (»Branje in pisanje za kritično razmišljanje«), ki ga uporabljamo v tem priročniku. Te tri učne faze so priklic oz. evokacija, spoznavanje pomena novih informacij ter razmislek. Poimenovala sta jih Jeannie Steele in Kurt Meredith (1997). Učni model se imenuje **model PSR (P – priklic, S – spoznavanje pomena, R – razmislek)**.

Učenci se učijo tako, da uporabljajo že pridobljeno znanje, zato morajo učitelji začeti tako, da spoznajo že obstoječe koncepte učencev ter jih pripravijo na učenje s postavljanjem vprašanj in določitvijo učnih ciljev. Ta faza učenja se imenuje priklic oz. evokacija.

Priklic (evokacija) je prva faza učnega procesa.

- Učenci razmislijo o tem, kaj menijo o temi, ki jo bodo obravnavali, kaj vedo zagotovo, kaj domnevajo ter kakšna vprašanja se jim porajajo v zvezi s temo.
- To, kar učenci menijo o določeni temi na začetku učenja in kar se spomnijo, se v procesu priklica strukturira, da se lahko v naslednji fazi nove informacije umestijo na ustrezno mesto v spominu učencev.
- V procesu priklica oz. evokacije se sproži notranja motivacija za učenje (z drugimi besedami, radovednost o tem, kako je zares; potreba po novih informacijah za odgovor na določeno vprašanje; želja, da nekaj izkusimo ali poskusimo za potrditev ali zavrnitev svoje hipoteze ipd.).
- V tej fazi se učenci že učijo (ne gre le za pripravo na učenje).

Ker se učenci učijo z osmišljanjem, torej z raziskovanjem in poizvedovanjem, morajo učitelji učence spodbujati k poizvedovanju. In ker je poizvedovanje aktivnost, ki jo je mogoče izboljšati, bi morali učitelji učencem pokazati, *kako* poizvedovati, spraševati, iskati in preverjati informacije. Ta faza učenja se imenuje spoznavanje pomena.

Spoznavanje pomena novih informacij je druga faza učnega procesa.

- Učenci z doživljanjem nove izkušnje aktivno predelujejo vir novih informacij.
- Učenci v tej fazi povezujejo nove informacije, pridobljene iz zunanjega vira (npr. besedilo, ki ga je pripravil učitelj, videoprojekcija, eksperiment, ekskurzija), z informacijami, ki so jih priklicali in umestili v prvi fazi učnega procesa.

Ker se v procesu učenja spreminjajo naši stari koncepti in povečuje naša sposobnost učenja novih stvari, bi morali učitelji v zadnji fazi spodbujati učence, da razmislijo o naučenem in o pomenu naučenega, da to, kar so se naučili, koristno uporabijo ter da spremenijo svoje stare načine razmišljanja o tej temi. Ta faza učenja se imenuje razmislek.

Razmislek je tretja faza učnega procesa.

- Učenci analizirajo učni proces, ki so ga pravkar opravili, ter si ustvarijo novo predstavo o obravnavani temi oz. problemu (kaj zdaj vedo o tem, kaj so potrdili, kaj so spremenili, katera vprašanja so ostala neodgovorjena, kaj bi se radi o tej temi naučili naslednjič).

Z učnim modelom PSR lahko učitelji načrtujejo pouk tako, da ohranijo čim več značilnosti naravnega učenja, ki je najučinkovitejše. Na voljo so številni modeli in orodja za načrtovanje pouka. Po našem mnenju je model PSR preprost in obenem učinkovit. Kot velja za vse modele, ga ne smemo uporabljati dogmatično, temveč tako, da služi učitelju, namesto da učitelj služi modelu.

PRIMERI METOD BRANJA IN PISANJA ZA KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

Te metode je mogoče uporabiti v različnih fazah učnega procesa (modela PSR).

- **Petperesna deteljica** (priklic, razmislek)
- **Dnevnik z dvojnim vnosom** (spoznavanje pomena)
- **Metoda INSERT** (spoznavanje pomena)
- **Prosto pisanje** (priklic, razmislek)

PETPERESNA DETELJICA

Ta metoda se uporablja pri priklicu ali razmisleku. Pri njej morajo učenci narediti sintezo svojega znanja in svojih mnenj. S tem se povečuje njihova sposobnost jedrnatega povzemanja informacij in identificiranja najpomembnejših informacij.

Primer:

1. vrstica	BRANJE
2. vrstica	ZANIMIVO / ZABAVNO
3. vrstica	KAŽE / UČI / USMERJA
4. vrstica	RAD IMAM SVOJE KNJIGE.
5. vrstica	UČENJE

Struktura petperesne deteljice:

- V prvi vrstici je naslov teme, zapisan z eno besedo, običajno s samostalnikom.
- V drugi vrstici je opis teme, običajno z dvema pridevnikoma.
- V tretji vrstici so trije glagoli, povezani s temo (npr. kaj počne).
- V četrti vrstici je poved iz štirih besed.
- V zadnji vrstici je enobesedna asociacija na temo oz. sinonim, povezan s temo.

DNEVNIK Z DVOJNIM VNOSOM

Ta metoda je zelo primerna za fazo spoznavanja pomena novih informacij. Učenec se pisno in s celimi stavki odzove na prebrano besedilo. Povezuje ga s svojim znanjem, vprašanji, asociacijami, predpostavkami – s samim seboj – ter izrazi svoje mnenje o njem. Metodo je mogoče uporabiti za poljubno dolga besedila, tudi za celotne knjige.

Primer:

Citat iz besedila

Če ste se že kdaj selili, veste, da stvari običajno spakiramo in jih vzamemo s seboj. Begunci običajno zapustijo svoje domove v naglici, zato nimajo časa za pakiranje. Večina nima ničesar, kar bi jih spominjalo na dom.

Komentarji

Kaj pomeni spakirati najnujnejše stvari? Kaj bi sam spakiral? Kaj me spominja na dom? Ljudje okoli mene, ampak teh ne bom spakiral, lahko pa spakiram fotografije. Lahko spakiram tudi svojo najljubšo knjigo ali igračo.

Navodila:

- Učitelj razdeli besedilo med učence ter jih prosi, naj označijo nekaj delov besedila, ki se jim zdijo zanimivi, privlačni ali presenetljivi, o katerih bi radi izrazili svoje mnenje ali izvedeli več o njih med samostojnim branjem. Koristno je, da učitelj določi minimalno število delov besedila, ki jih morajo učenci označiti.
- Učenci strani v svojih zvezkih razdelijo po širini na dva razdelka:
 - V levi razdelek zapišejo (v obliki citatov) dele prebranega besedila (odlomke, povedi, ideje in posamezne besede), ki so pritegnili njihovo pozornost in ki jih želijo komentirati v drugem razdelku.
 - V desni razdelek dnevnika zapišejo svoje komentarje. (Lahko zapišejo pozitivne in negativne pripombe, lahko jih podrobneje pojasnijo, postavljajo vprašanja, oblikujejo hipoteze, zapišejo svoje želje, povzetke, dodatke, posplošitve in konkretne primere ipd.).
- Učitelj dela hkrati z učenci – prav tako bere besedilo, izbira in prepisuje dele besedila ter v desni stolpec zapisuje svoje komentarje.

Metoda INSERT

Metoda INSERT je eden od osnovnih načinov kritičnega razmišljanja. Uporabljamo jo lahko pri branju znanstvenih besedil, v okviru faze spoznavanja pomena novih informacij in razmisleka. Bralec aktivno sodeluje, tako da zapisuje oznake, s katerimi izraža svoj odnos do informacij v besedilu.

Kratice INSERT v angleščini pomeni

I	Interactive
N	Noting
S	System for
E	Effective
R	Reading and
T	Thinking.

oziroma »interaktivni sistem zapisovanja za učinkovito branje in razmišljanje«.

Navodila po korakih:

- Učitelj med učence razdeli besedilo primerne dolžine in zahtevnosti za njihovo starost (lahko gre tudi za kombinacijo besedila, slik, zemljevidov, diagramov ipd.).
- Učitelj predstavi sistem štirih oznak (✓, +, ?, -) in ga prikaže na vidnem mestu.

- ✓ Informacijo poznam, sklada se z mojim predhodnim znanjem.
- + Informacija je nova, sprejemam jo.
- ? Informacije ne razumem, ni mi jasna, moram jo podrobneje spoznati, želim jo podrobneje specificirati, želim izvedeti več.
- Informacija je v nasprotju z mojim predhodnim znanjem.

- Naloga učencev je, da v predvidenem času samostojno preberejo besedilo in ga označijo z navedenimi simboli. Dobro je, da učitelj učencem pove, koliko oznak na odstavek pričakuje (na ta način bodo učenci delo opravili v podobnem času). Učencem torej ni treba označiti vsake informacije v besedilu.
- Medtem ko učenci delajo, besedilo bere tudi učitelj, ki pa se osredotoča predvsem na označevanje s oznakama ? in -. Na ta način bo dobil tudi predstav o tem, koliko časa bodo za nalogo potrebovali učenci.
- Deljenje informacij z razredom: Po poteku časa za označevanje učitelj prosi učence, naj gredo posamezno k štirim listom na stenah učilnice (na vsakem je ena od štirih oznak) ter s svojimi besedami napišejo kratek izbor tistih informacij, ki se jim zdijo najpomembnejše (tako bodo učenci primorani zapisati dele prebranega besedila na svoj način). Če učenec ugotovi, da je

njegov izbrani del zapisal na list že nekdo drug, ustreznemu delu doda vejico ali črtico. (Tako učitelj in učenci vidijo, kateri deli besedila so bili največkrat označeni. Učenci, ki so dele besedila večkrat označili z »?« ali »-«, bodo tako na primer videli, da niso edini). Ko učenec na liste napiše vse, kar je želel, se ponovno usede.

- Druga različica deljenja informacij z razredom: Namesto dela z listi lahko uporabite tabelo metode INSERT. Vsak učenec v svojem zvezku naredil tabelo s štirimi stolpci (✓, +, ?, -) ter iz besedila za vsako oznako izberejo informacijo, ki se jim zdi najpomembnejša, ključna oz. najbolj pereča. Ta metoda traja manj časa.
- Učenci v svoje zvezke vnesejo prebrano besedilo s svojimi komentarji ter izpolnijo liste na stenah učilnice, učitelj pa lahko ob koncu ure povzame najosnovnejše informacije o določeni temi.

PROSTO PISANJE

Ta metoda se uporablja v fazah priklica in razmisleka. S prostim pisanjem učenci izboljšajo svoje sposobnosti razmišljanja o določeni temi. Cilj ni pisati slogovno, temveč predstaviti koherentno miselno enoto. Gre za iskanje novih asociacij ali izvirnega razumevanja teme. Aktivnost je časovno omejena (običajno na 2–10 minut). Med pisanjem učenci ne smejo prenehati pisati, dokler se čas ne izteče, in spreminjati tistega, kar so že napisali. Učencem med pisanjem ni treba razmišljati o slovnicu. Ko se čas izteče, svoja besedila v parih preberejo partnerjem. Poskušajo poiskati točke, pri katerih imajo enake zamisli. Nato pari svoje delo prostovoljno delijo s celotnim razredom.

VIRI

Crawford, A., W. Saul in S. R. Mathews. (2005). *Teaching and learning strategies for the thinking classroom*. New York: The International Debate Education Association.

Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Marzano, R., D. Pickering in J. Pollock. (2001). *Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement*. Washington: Association for Supervision and Curriculum Development.

Kyncl, L. (2024). *Metody RWCT*. Dostopno na <https://liborkyncl.estranky.cz/clanky/metody-rwct>.

Hausenblas, O. in H. Košťálová. (2006). Co je E-U-R? *Kritické listy. Čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách* 22, 54–58. ISSN 1214-5823.

Temple, C. (2001). *Reading & Writing for Critical Thinking in Higher Education: Critical Thinking Across the Curriculum*.

Dostopno na http://www.thinkingclassroom.org/uploads/4/3/9/0/43900311/rwct_for_he_english_pdf_all_pages_final_18apr2018.pdf.

AKTIVNOSTI ZA PREBIJANJE LEDU V KONTEKSTU GLOBALNEGA UČENJA

Igre za medsebojno spoznavanje oz. »prebijanje ledu« imajo pri globalnem učenju številne pomembne koristi. S takšnimi aktivnostmi se lahko udeleženci spoznajo na zanimiv in prijeten način, ki presega običajno rutinsko predstavljanje z imeni in vlogami. Igre za prebijanje ledu pomagajo učencem, da si zapomnijo interese in (po potrebi) imena drug drugega, začnejo pogovor in ustvarijo pozitivno vzdušje.

Z učinkovito uporabo aktivnosti za prebijanje ledu lahko hitro ustvarimo občutek skupnosti, načrtamo okvir za aktivnost, ki sledi, ter učencem omogočimo, da prevzamejo nadzor nad svojim učenjem. So odlična priložnost, da učenci izrazijo svoja pričakovanja, učitelji pa nevsiljivo predstavijo temo dneva. Tovrstne aktivnosti učencem omogočajo, da uporabijo in delijo svoje predhodno znanje in izkušnje o izbrani temi (glej fazo priklica zgoraj) ter prisluhnejo tudi mnenjem drugih v skupini.

Poleg tega igre za prebijanje ledu pomagajo učencem, da se sprostijo, bolje razumejo drug drugega in bolje sodelujejo. Z njimi bodo učenci bolj zbrani in pripravljeni sodelovati v učnem procesu, s čimer bo skupina postala aktivnejša. Pri globalnem učenju so te prednosti še posebej pomembne, saj pomagajo premoščati kulturne razlike in ustvarjati kohezivno učno okolje.

V nadaljevanju je naštetih nekaj predlogov aktivnosti za prebijanje ledu, ki so vam lahko v pomoč kot uvod v globalno učenje:

IGRA GLOBINGO

Ta aktivnost je primerna tako za majhne kot velike skupine, z njo pa se lahko učenci sproščeno družijo in spoznavajo. Pomaga tudi pri razpravi in izmenjavi izkušenj o temi aktivnosti.

1. Za vsakega učenca natisnite kartice Globingo (Priloga 1: Aktivnosti za prebijanje ledu). Uporabite lahko predlogo iz Priloge 1 ali pa naredite svoje kartice. Aktivnost lahko enostavno prilagodite glede na temo aktivnosti. Kartice Globingo lahko izdelate na katero koli temo, na primer o migracijah, podnebnih spremembah, kulturni raznolikosti, aktivizmu itd. Glede na čas, ki ga imate na voljo za aktivnost, lahko prilagodite tudi število vprašanj na kartici.
2. Učencem razdelite kartice in pisala.
3. Razložite, da bo imela skupina 15 minut (oziroma kolikor časa imate na voljo) za medsebojno spoznavanje. V tem času naj se učenci predstavijo drug drugemu in poiščejo ljudi, ki ustrezajo lastnostim na njihovi kartici.
4. Ko najdejo osebo z ustrezno lastnostjo, morajo njeno ime vpisati v ustrezno polje ali pa naj oseba podpiše ustrezen okvirček. Načeloma je lahko ime vsake osebe zapisano le enkrat.
5. Igra se nadaljuje, dokler oseba, ki prva izpolni vsa polja, ne zakliče »Globingo«.

V šolo se vozim s kolesom ali javnim prevozom.	Vem, kje so bila izdelana moja oblačila.	Lahko navedem najmanj eno izmed načel pravične trgovine.	Vem, kaj so cilji trajnostnega razvoja (CTR).
Pogosto gledam dokumentarne filme.	Udeležil oz. udeležila sem se že shoda za podnebno pravičnost.	Vsakodnevno uživam rastlinsko in/ali lokalno pridelano hrano.	Kompostiram biorazgradljive odpadke.
Podpiram najmanj eno izmed dobrodelnih ali okoljskih organizacij.	Poznam najmanj tri knjige, filme ali pesmi avtorjev, ki prihajajo iz držav Globalnega juga.	Podpisal oz. podpisala sem že vsaj eno peticijo za človekove pravice.	Doma sami pridelujemo nekatera živila (npr. zelišča, zelenjavo).
Znam razložiti, kaj so globalni izzivi, ki se tičejo vseh ljudi.	Moj telefon je starejši od treh let.	Sodeloval oz. sodelovala sem že pri čiščenju plaže ali parka.	GLOBINGO

Slika – kartica Globingo.

SADNA SOLATA

To je koristna in zabavna igra za spoznavanje, pri kateri se sodelujoči razgibajo in ki povzroči precej smeha. Enostavno jo je igrati in zanjo ni potrebno veliko priprav. Potrebujete stole ter dovolj prostora, da jih razporedite v krog.

1. Vsi sodelujoči naj se usedejo na stole, postavljene v krog in obrnjene proti središču. Izberite enega učenca, ki naj se postavi na sredino ter svoj stol odstrani iz kroga.
2. Razložite pravila igre: Oseba na sredini mora izreči nekaj, kar se nanaša na vsaj dve osebi v krogu. Izjave morajo biti povezane s temo aktivnosti, na primer: »Vsak, ki reciklira odpadke«, »Vsak, ki uporablja javni prevoz«, »Vsak, ki je danes zjutraj pil kavo« ali »Vsakdo, ki nosi oblačila, izdelana v Bangladešu«. Če se izjava osebe nanaša na nekoga, ki sedi v krogu, mora ta vstati in se premakniti na drug stol. Če oseba na sredini reče »sadna solata«, se morajo na drug stol premakniti vsi sodelujoči.
3. Oseba na sredini kroga se poskuša uvesti. Nekdo bo ostal brez stola – ta bo naslednji, ki bo moral v sredino kroga ter začeti nov krog, tako da izreče nekaj drugega.

Opomba: Sodelujoči se ne smejo premakniti na stole na svoji neposredni levi ali desni strani.

Učenec se torej lahko premakne na stol, ki je dva stola stran od njegovega, ne sme pa se premakniti na stola, ki sta neposredno levo ali desno od njegovega (razen če se izjava nanaša samo na dve osebi, ki sedita druga poleg druge – v tem primeru je to dovoljeno).

ZEMLJEVID SKUPINE

Ta aktivnost je koristna zlasti, če pri pouku sodelujejo učenci iz različnih družbenih okolij. Z njo se bodo učenci lažje spoznali in si izmenjali osebne zgodbe in vrednote.

1. Učenci naj se postavijo na namišljen zemljevid v sobi, ki predstavlja njihovo državo. Nato jih prosite, naj z razredom delijo eno osebno vrednoto, ki jim je bila privzgojena, ter pojasnijo, kaj jim ta vrednota pomeni.
2. Spodbudite učence, da po želji povedo kratko osebno zgodbo. S pogovorom o običajih in vrednotah iz otroštva pripomoremo k boljšemu medsebojnemu razumevanju ter k močnejši medsebojni povezanosti skupine.
3. Druga možnost je, da se učenci na zemljevidu postavijo v kraje, kjer so živeli ali ki so jih že obiskali.

KRIŽCI IN KROŽCI INTERESOV

Namen te igre za prebijanje ledu je pomagati učencem, da se na začetku aktivnosti spoznajo ter identificirajo svoje vrednote, interese in dejanja s pozitivnim vplivom, ki jih lahko kasneje delijo z ostalimi.

1. Med učence razdelite liste z mrežami 3 x 3 polj (Priloga 2: Aktivnosti za prebijanje ledu) in jih prosite, naj v vsako izmed polj napišejo enega izmed svojih osebnih interesov. Spodbudite jih, naj vpisujejo interese, povezane z okoljem (na primer pohodništvo ali pobiranje smeti), družbo oz. skupnostjo (na primer prostovoljstvo) ali globalnimi cilji (na primer aktivizem ali donacije).
2. Ko učenci izpolnijo svoje mreže, naj se sprehodijo po prostoru in primerjajo svoje interese z interesi, ki so jih zapisali drugi učenci. Ko pri katerem izmed ostalih najdejo polje z enakim interesom, naj ga drug drugemu podpišejo.
3. Zmagovalec je tisti učenec, ki zbere toliko podpisov drugih, da ti tvorijo tri ravne črte (navpično, vodoravno ali poševno). Igra se lahko po tem tudi nadaljuje, tako da je na koncu zmagovalcev več.

VIRI

Cserti, R. in Cserti, R. (2024). *61 Ice breaker Games [That your team won't find cheesy]* | SessionLab. SessionLab. Dostopno na <https://www.sessionlab.com/blog/icebreaker-games>.

Harper, H. (2023). *Ice Breaker bingo & how to play it with your team*. QuizBreaker. Dostopno na <https://www.quizbreaker.com/icebreaker-bingo>.

Great group games. (2019). *Fruit salad*. Great group games. Dostopno na <https://greatgroupgames.com/fruit-salad>.

ZEMLJEVIDI IN PERCEPCIJE SVETA

Kako lahko zemljevidi vplivajo na naše dožemanje sveta? Gradivo, predstavljeno v nadaljevanju, lahko uporabite za lastni razmislek o globalnih vprašanjih ali za učno aktivnost z učenci.

Način uporabe:

POSTAVLJANJE VPRAŠANJ

10–15 minut

Kot uvod v temo zastavite nekaj vprašanj:

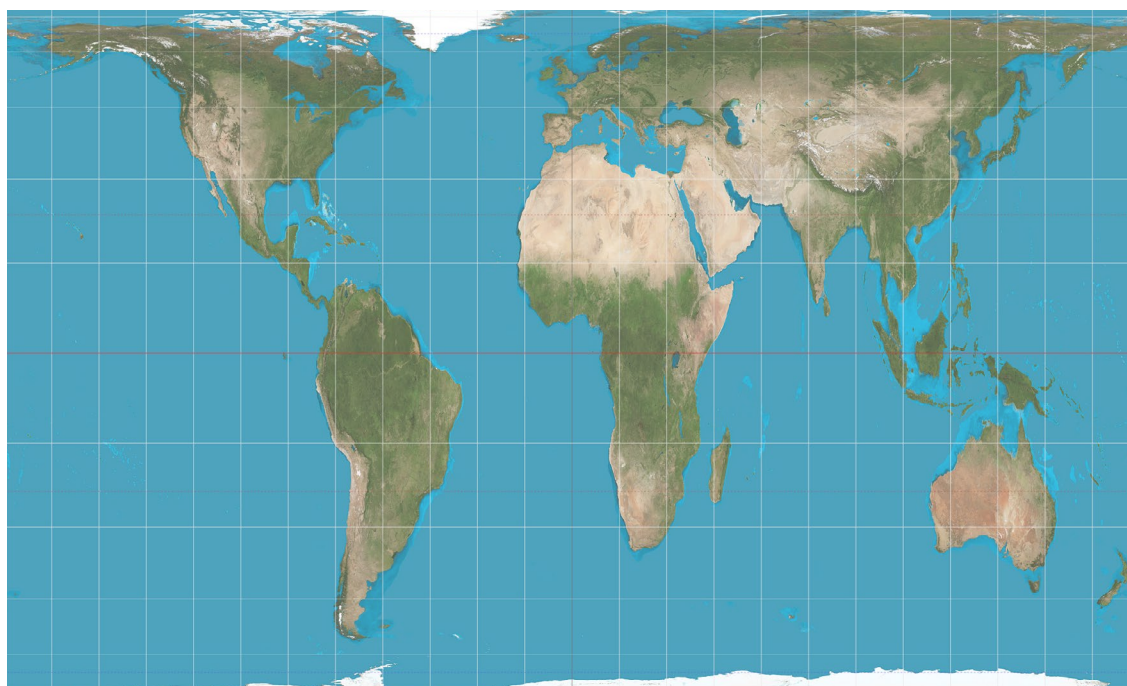
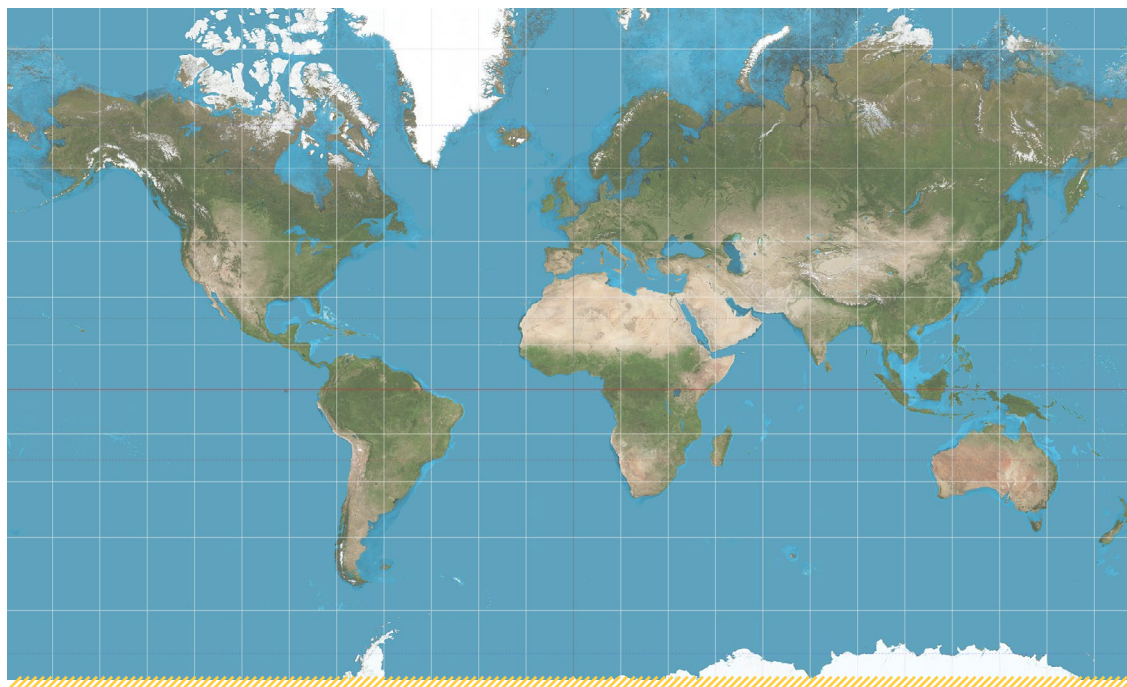
- Zakaj je na zemljevidih sever vedno zgoraj, jug pa vedno spodaj?
- Zakaj ničelni poldnevnik poteka skozi Greenwich, ne pa na primer skozi Bangkok?
- Kdo je risal zemljevide in zakaj?
- Kakšne asociacije vam pridejo na misel, ko slišite besedi »jug« in »sever«?
- Zakaj po vašem mnenju dobite takšne asociacije?

ALI ZEMLJEVIDI PRAVILNO PRIKAZUJEJO SVET?

25 minut

Učence prosite, naj si ogledajo različne zemljevide oz. upodobitve sveta na spodnjih zemljevidih ter zapišejo svoje odgovore na naslednja vprašanja:

- V čem se ti zemljevidi razlikujejo? Kako so obrnjeni, katera država je v središču, kako so prikazana območja posameznih celin?
- Ali lahko zemljevidi kakor koli vplivajo na našo percepcijo sveta? Kako?

Vir: Strebe. 2011. Wikimedia Commons

KATERI IZMED ZEMLJEVIDOV JE NAJBOLJ PRAVILEN?

15–25 minut

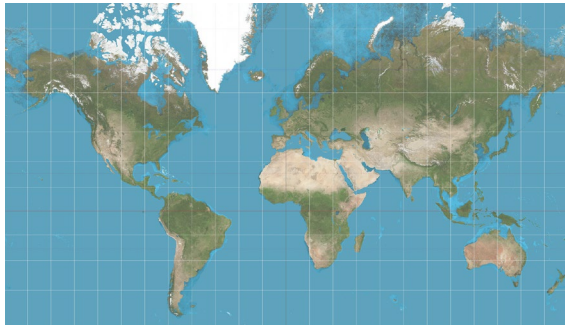
Kot osnovo za razmislek o tem, kako lahko zemljevidi in upodobitve sveta vplivajo na naše dožemanje, si oglejte video »Gall-Peters projection« (»Gall-Petersova projekcija«) na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=vVX-PrBRtTY> (dolžina 3 minute in 59 sekund, v angleščini z angleškimi podnapisi).

Pogovorite se o vprašanjih, ki so se vam porodila ob ogledu videa (oziroma ob branju prepisa videa). Razprava o antropocentrizmu lahko sproži številna vprašanja in vzbudi različna čustva.

Učencem omogočite, da bodo izrazili svoja čustva, stališča, vrednote in nazore. To lahko uporabite tudi z drugimi orodji, kot je metoda Philosophy for Children and Communities (»Filozofija za otroke in skupnosti«), na primer SapereP4C, 2024; <https://p4c.com/website-samples/>, <https://p4c.com/wp-content/uploads/2016/07/Philosophy-for-Children-how-to-4.pdf>.

INFORMACIJE

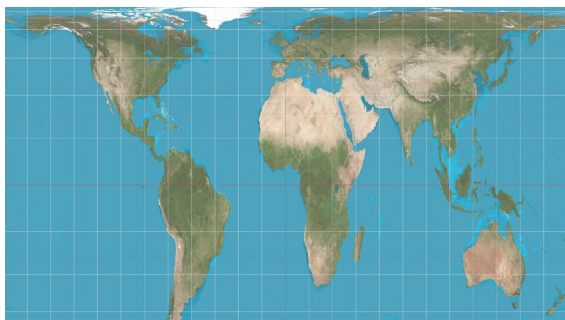
Mercatorjeva projekcija sveta: prikazuje svet s pravilnimi koti in razdaljami med celinami.

Površina Zemlje ob ekvatorju je prikazana zelo natančno, medtem ko sta velikost in oblika obeh polarnih območij močno popačeni. Zemljevid ne prikazuje pravih razmerij med površinami celin – slednje se sorazmerno povečujejo z oddaljevanjem od ekvatorja proti severnemu oziroma južnemu polu. Večja kot je zemljepisna širina države, bolj je izkrivljena njena dejanska velikost.

Ta zemljevid je leta 1569 izdelal flamski kartograf in geograf Gerardus Mercator, da bi pomagal pomorščakom pri navigaciji in načrtovanju potovanj po svetu.

Gall-Petersova projekcija prikazuje svet s pravih razmerij med celinami.

Površine celin so prikazane v pravih velikosti, ne glede na to, kje na zemljevidu se nahajajo. Z drugimi besedami, kvadratni meter je enak kvadratnemu metru ne glede na to, ali je ta na ekvatorju ali na severnem tečaju. Na tem zemljevidu so območja v bližini ekvatorja prikazana raztegnjena, medtem ko so območja v bližini severnega in južnega tečaja skrčena. Zemljevid je leta 1974 izdal nemški zgodovinar in kartograf Arno Peters, ki se je pri izdelovanju zemljevida opiral na predhodno delo škotskega znanstvenika Jamesa Galla iz sredine 19. stoletja. Gall-Petersova projekcija je uradni zemljevid Združenih narodov, uporabljati pa ga začnejo tudi vse številnejše šole po svetu. Ali takšen zemljevid uporabljate tudi v vaši šoli?

Če na svet gledamo le z ene perspektive – na primer, če uporabljamo le zemljevide z Mercatorjevo projekcijo – bomo lahko svet interpretirali le z ene perspektive – s perspektive naše kulture, ki je za nas središče sveta. Pri tem lahko govorimo o etnocentričnem pogledu na svet, ki je problematičen, saj pri njem vse druge kulture dojemamo kot »druge« oziroma drugačne in jih ocenjujemo z vidika lastne kulture, zaradi česar jih običajno dojemamo kot manjvredne.

Zato je pomembno, da upoštevamo tudi druge perspektive, drugačne poglede in interpretacije sveta od lastnih ter sprejmemo, da so vsi ti pogledi in interpretacije resnični in enakovredni – za posameznika je vedno pravilen njegov lasten pogled, kar je razumljivo, vendar je pomembno, da to možnost priznavamo tudi drugim.

»*Etnocentrizem je izraz, ki se uporablja za kulturno ali etnično pristranskost (zavestno ali nezavedno), zaradi katere posameznik gleda na svet z vidika lastne kulture, pri čemer lastno skupino vidi kot arhetipsko, vse ostale skupine pa ocenjuje v odnosu do tega ideala. Tovrstna ozkoglednost oziroma 'tunelski vid' pogosto vodi do: (1) nezmožnosti ustreznega razumevanja, kaj je za neko osebo pomembno, (2) vrednostnih sodb, ki favorizirajo lastno skupino in poudarjajo njeno večvrednost, zaradi česar je koncept etnocentrizma soroden več oblikam šovinizma in predsodkov, vključno z nacionalizmom, rasizmom ter celo seksizmom in diskriminacijo na podlagi invalidnosti*« (Baylor, 2012).

VIRI

FREE WORLD MAPS. (2023). Physical world map. Dostopno na <https://www.freeworldmaps.net/world/america-centric/physical-world-map.jpg>.

Desjardins, J. (2020). Mapped: Visualizing the True Size of Africa. Dostopno na <https://www.visualcapitalist.com/map-true-size-of-africa>.

Baylor, E. (2012). Ethnocentrism, Oxford Bibliographies Online. DOI: 10.1093/OBO/9780199766567-0045. Dostopno na <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0045.xml>.

Strebe. Wikimedia Commons. (2011). Map_GallPeters projection. Dostopno na https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gall%E2%80%93Peters_projection_SW.jpg.

Strebe. Wikimedia Commons. (2011). Map_Mercator projection. Dostopno na https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mercator_projection_Square.JPG.

UČNA AKTIVNOST: **PODNEBNE SPREMEMBE**

MOJA OSEBNA PODNEBNA ZGODBA

01 MOJA OSEBNA PODNEBNA ZGODBA

»Moja osebna podnebna zgodba« je aktivnost, pri kateri pridejo do izraza osebne pripovedi in pripovedovanje zgodb. Pri tej aktivnosti učenci spoznajo vseobsežen vpliv globalnih izzivov in pokažejo, kako te teme vplivajo na posameznike na osebni ravni, poleg tega pa lahko predstavijo tudi lastne izkušnje. Aktivnost temelji na metodi digitalnega pripovedovanja zgodb, ki se običajno osredotoča na osebne zgodbe, a je zaradi poenostavljene oblike dostopnejša in primernejša za uporabo pri pouku.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

10–40

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

90–120
minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilj:

Učenci z lastnimi metodami poiščejo, izrazijo in drugim predstavijo vpliv podnebnih sprememb nanje. S pripovedovanjem zgodb lahko učenci spoznajo, da lahko posledice podnebnih sprememb občutimo vsi.

Veščine:

Učenci napišejo zgodbo, ki upošteva osnovna dramaturška pravila, nato pa identificirajo ključne elemente zgodbe ter jih v vizualni obliki (zgodboris) predstavijo vrstnikom.

Učenci razvijajo jezikovne in vizualne kompetence.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

geografija, biologija, zgodovina, etika, jeziki, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

projektor s platnom ter zvočni sistem za predvajanje filmov, plakati, pisala, flomastri, pametni telefoni ali tablice učencev

NAVODILA

1. KORAK

10 MINUT

Učitelj kot osnovo za razmislek najprej predstavi nekaj digitalnih zgodb (kratkih videoposnetkov, ki temeljijo na osebnih izkušnjah pripovedovalca).

Uporabna primera:

- Rešimo naše okolje (Saving Our Environment, 2019): https://www.youtube.com/watch?v=shP92B8F-bQ&ab_channel=AnthropolisEgyes%C3%BClet (dolžina 2 minuti in 36 sekund, v francoščini z angleškimi podnapisi)
- Ženske iz mesta Couffo (The Women of Couffo, 2019): https://www.youtube.com/watch?v=FltpaNol6qg&ab_channel=AnthropolisEgyes%C3%BClet (dolžina 1 minuta in 35 sekund, v francoščini z angleškimi podnapisi).

2. KORAK

20–30 MINUT

Učenci se razdelijo v manjše skupine, najbolje po 5–6 učencev na skupino. Poskrbite, da bodo skupine dovolj oddaljene druga od druge, da ne bodo motile druga druge.

Skupine se posedejo v manjše kroge in se pogovorijo o vsebini ogledanih videoposnetkov.

Učitelj prosi učence, naj predstavijo svoje izkušnje s podobnimi temami, povezanimi s podnebnimi spremembami, s katerimi se srečujejo v svojih življenjih.

***Nasvet** – V tem delu aktivnosti je pomembno, da učenci že imajo nekaj izkušenj s temo podnebnih sprememb in njihovim vplivom na okolje, na primer iz prejšnjih učnih aktivnosti ali šolskih projektov. Za domačo nalogo lahko naredijo tudi raziskavo o vremenskih spremembah v svoji državi, lahko vprašajo svoje starše ali stare starše, kakšne znake podnebnih oz. vremenskih sprememb v njihovem kraju so opazili.

3. KORAK

40–60 MINUT

Učitelj prosi učence, naj napišejo zgodbo (dolgo največ eno stran) na podlagi svojih osebnih izkušenj o tem, kakšne podnebne spremembe so doživeli v svoji državi oz. regiji. Učitelj naj jim da nekaj praktičnih in dramaturških napotkov za pisanje (glejte razdelek Dodatni viri).

Vsaka skupina začne pisati zgodbo (ena zgodba na skupino), ki temelji na njihovih osebnih izkušnjah.

Ko so zgodbe napisane, učitelj prosi učence, naj poiščejo 8–10 ključnih točk/elementov zgodbe.

Učenci naj naredijo vizualizacijo teh ključnih točk/elementov. Narišejo lahko vse elemente zgodbe,

po en element na list papirja. Lahko pa uporabijo tudi papir v zvitku in narišejo elemente drugega ob drugem, tako da ustvarijo nekakšen filmski trak.

4. KORAK

20 MINUT

Na koncu skupine predstavijo svoje zgodbe, tako da jih na glas preberejo ter pokažejo vizualne izdelke. Učence je treba opozoriti, da pri tej aktivnosti ne gre le za pripovedovanje, temveč tudi za *poslušanje* zgodb, zato morajo pozorno poslušati.

Učitelj postavi nekaj vprašanj o predstavljenih zgodbah:

- Kaj so bile ključne točke zgodbe?
- Zakaj je zgodba pomembna?
- Kaj o njej menijo drugi učenci? So imeli tudi sami enake oz. podobne izkušnje?
- Kako je zgodba povezana s podnebnimi spremembami?

Učitelj naj usmerja razpravo ter nato zaključi aktivnost.

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Pripovedovanje zgodb je že od nekdaj sestavni del človeške zgodovine; strukturira jezik, posameznikom pomaga osmisлити svet okoli njih, omogoča komunikacijo in sporazumevanje. Skupno je vsem kulturam in izročilom. Avtobiografsko pripovedovanje zgodb z dvosmerno komunikacijo proti sebi in proti drugim posameznikom pomaga izboljšati samozavedanje, pa tudi razumevanje njihovih življenjskih izkušenj.

S pripovedovanjem in poslušanjem zgodb lahko učenci spoznajo različne kulture, perspektive in zgodovinske kontekste. S tem izboljšujejo svoje zmožnosti empatije ter širijo svoj pogled na svet, posledično pa lahko bolj spoštujejo raznolikost in razvijajo bolj vključujočo zavest. Razumevanje različnih kulturnih narativov učencem pomaga pri povezovanju z vrstniki z vsega sveta in spodbuja globalno državljanstvo. Pripovedovanje zgodb izboljšuje kritično mišljenje in sposobnosti reševanja problemov.

Pomemben del pripovedovanja zgodb je tudi izmenjava zgodb med udeleženci. S poslušanjem zgodb drugih se neizbežno krepí povezanost med posamezniki. Učenci lahko vidijo, kako njihova

zgodba vpliva na druge, obenem pa lahko izkusijo, kako deljenje pogosto zelo osebnih zgodb ali načrtov za prihodnost z drugimi vpliva nanje.

Zgodbe pogosto vzbudijo čustva in pomagajo učencem, da se povežejo z lastnimi občutki in občutki drugih. Takšna čustvena vpletenost povečuje empatijo, čustveno inteligenco in občutek za medosebne odnose ter tako pripomore k socialnemu razvoju. S pripovedovanjem zgodb lahko učenci na varen in strukturiran način raziskujejo in izražajo svoje izkušnje in čustva.

DODATNI VIRI

Nekaj nasvetov za pisanje zgodb:

- Dobro je, da zgodbe pišete v lahko razumljivem jeziku: »Pišite, kot bi pripovedovali, izogibajte se zapletenim izrazom.«
- O čem govori zgodba? – Odgovorite z enim stavkom!
- Osebni pristop, izvirni pogledi.
- Zgodba naj obsega približno 180–320 besed.
- Zgodba mora imeti svoj pripovedni lok in strukturo.

DODATNI PREDLOGI

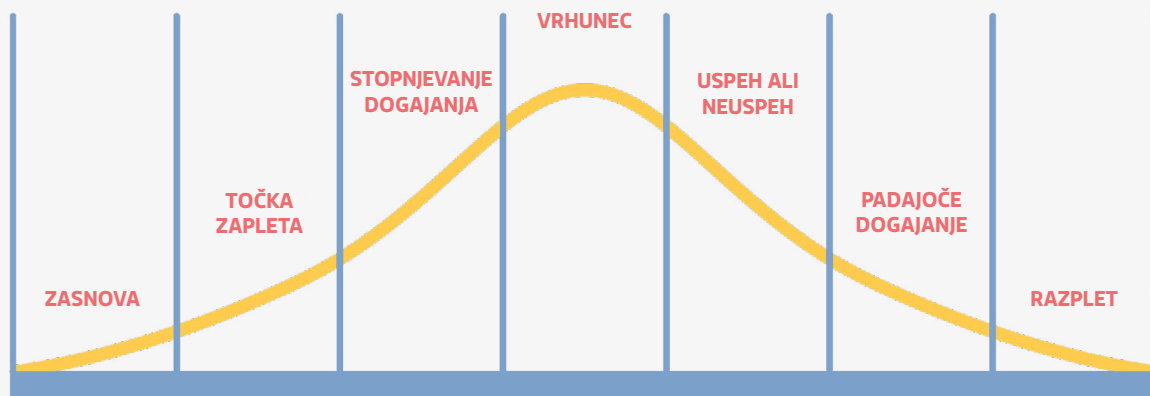
Če imate na voljo več časa za aktivnost ter če udeleženci pokažejo tehnični interes oziroma zmožnosti, lahko naredijo digitalno različico svoje zgodbe:

- Posnamejo zgodbo, ki jo pripoveduje eden izmed učencev.
- Naredijo digitalne slike (fotografije in/ali skenirane risbe, ki so jih narisali prej).
- Ustvarijo zgodbo z enim od brezplačnih programov oziroma aplikacij za urejanje slik in videoposnetkov (npr. DaVinci Resolve za računalnike ali aplikacija CapCut za pametne telefone).
- Organizirajo skupinski ogled za celotno skupino. O izdelanih videoposnetkih se lahko pogovarjate, vendar jih ne ocenjujte.

VIRI

Ta učna aktivnost je nastala na podlagi lekcije Moja podnebna zgodba, ki jo je zasnovala organizacija Anthropolis.

PRIPOVEDNI LOK ZGODBE

Slika: Pripovedni lok zgodbe (Anthropolis, 2024)

UČNA AKTIVNOST: **PODNEBNE SPREMEMBE**

PODNEBNA MREŽA

02 PODNEBNA MREŽA

Cilj aktivnosti je razredu predstaviti temo podnebnih sprememb. Učenci iščejo povezave (vzroke in posledice) med izbranimi pojmi in temo podnebnih sprememb. Aktivnost je mogoče izvesti s celotnim razredom ali z manjšimi skupinami učencev.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

10–25

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

20 minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilj:

Učenci iščejo povezave med posameznimi pojmi ter ugotavljajo vzroke in posledice podnebnih sprememb.

Veščine:

Učenci poslušajo sošolce in oblikujejo svoja mnenja o danih pojmi.

Učenci odkrivajo povezave med pojavi podnebnih sprememb ter medsebojno povezanost elementov.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

geografija, biologija, etika, jeziki,
aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

klobčič volne, samolepilne etikete

NAVODILA

1. KORAK

1–5 MINUT

Učitelj na etikete napiše pojme, povezane s podnebnimi spremembami, ter jih razdeli učencem, ki stojijo v krogu. Vsak učenec dobi en pojem in si ga prilepi na prsi (kot priponko z imenom).

Primeri pojmov: suša, industrija, taljenje ledu, orkan, konflikti, poplave, cestni promet, zavržena hrana, obalna erozija, kopenska biotska raznovrstnost, kmetijstvo, migracije, kemična gnojila, morska biotska raznovrstnost, gozdni požari, naraščanje morske gladine, pomanjkanje vode, živinoreja, bolezni, kmetijstvo, CO₂, lakota, oceani, živali, onesnaževanje, krčenje gozdov.

2. KORAK

2–25 MINUT

Učitelj razloži potek aktivnosti: »Dobili ste etikete s pojmi, povezanimi s podnebnimi spremembami. Mečite si klobčič ter pojasnite povezavo med vašim pojmom in pojmom osebe, ki ji mečete žogico, pri čemer ves čas trdno držite volno oz. vrvico.«

Oseba, ki začne (kdor koli izmed učencev v krogu), drži konec vrvice in vrže klobčič drugemu igralcu ter natančno razloži povezavo med njima.

Naslednji učenec prime za vrvico ter ponovno vrže klobčič nekemu, s katerim je tako ali drugače povezan.

Učenci lahko žogo prejmejo večkrat, ne smejo pa je dvakrat vreči isti osebi.

Med igro vsak igralec drži vrvico v rokah, tako da se med sodelujočimi na koncu splete zapletena mreža, ki ponazarja soodvisnost med vzroki in posledicami podnebnih sprememb. Ko so vsi že držali klobčič in je v krogu spletena mreža, učitelj prosi učence, naj si prenehajo metati klobčič ter naj vrvico držijo pri miru in napeto. Nato gre do katerega koli mesta na mreži in potegne vrvico. Učence lahko vpraša: »Kaj čutite?« (ko začne vibrirati vsaka točka mreže) in »Kaj sklepate iz tega?«

DODATNI PREDLOGI

Nasvet:

Če učenci to igro igrajo prvič, je priporočljivo, da jih razdelite v manjše skupine ter da izberete manj in preprostejše besede oz. pojme.

Dodatek:

V drugi fazi lahko učitelj prosi učence, naj poiščejo slike, ki ponazarjajo besede, ter ustvarijo fresko, ki prikazuje vzroke in posledice vsakega izmed elementov. Z vključitvijo slik postane aktivnost bolj vizualna.

UČNA AKTIVNOST: **PODNEBNE SPREMEMBE**

ŠIRIM NJENO MOČ

(#ISHAREHERPOWER)

03 ŠIRIM NJENO MOČ

(#ISHAREHERPOWER)

Učenci bodo spoznali delo okoljskih aktivistk iz držav globalnega juga in/ali staroselskih skupnosti. Nato bodo raziskali delo ene izmed aktivistk po lastni izbiri ter oblikovali umetniške nalepke, s katerimi bodo na ulicah širili sporočilo te aktivistke.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

10–25

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

20 minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Učenci razpravljajo o vlogi žensk pri okoljskem aktivizmu in vodenju. Razumejo medsebojne povezave med podnebnimi spremembami, človekovimi pravicami, enakostjo spolov itd. in tako poznajo osnovni pomen podnebne pravičnosti.

Učenci ustvarijo nalepke ulične umetnosti, s katerimi ozaveščajo o delu teh aktivistk in k ukrepanju spodbujajo tudi druge.

Veščine:

Učenci z ustvarjalno predstavitvijo te teme pridobijo širši vpogled v temo podnebnih sprememb (od navdihujočih voditeljic iz staroselskih skupnosti in/ali iz držav globalnega juga).

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, umetnost, zgodovina, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

papir formata A4, flomastri, kemični svinčniki, svinčniki, beli samolepilni papir (format A5 ali A6), računalnik, projektor s platnom in internetno povezavo za ogled videoposnetkov, pametni telefoni ali tablice učencev

Priloge:

- ➔ Priloga 1 – Predstavitev projekta podnebne pravičnosti in aktivizma
- ➔ Priloga 2 – Seznam aktivistk

NAVODILA

1. KORAK – UVOD

15 MINUT

Učitelj na začetku na kratko predstavi temo delavnice – spoznavanje vplivnih aktivistk, ki si prizadevajo za podnebno in okoljsko pravičnost (gl. razdelek Informacijski kotiček). Eden od možnih načinov za spodbuditev učencev k razmisleku o tej temi je, da jih prosimo, naj navedejo nekaj voditeljic, ki jih poznajo in jih občudujejo.

Učitelj prosi učence, naj navedejo nekaj ključnih besed in čustev, ki jim pridejo na misel, ko pomislijo na podnebne spremembe.

Nato učitelj učence vpraša, ali so že slišali za podnebno pravičnost in kaj jim ta izraz pomeni. Ko učenci predstavijo svoje poglede, lahko učitelj dopolni njihove odgovore s predstavitvijo definicije podnebnih sprememb na diapozitivu. Razloži jim, da se vse aktivistke, o katerih se bodo učili, borijo za podnebno pravičnost, v primeru drugih okoljskih izzivov pa za okoljsko pravičnost.

Učitelj predstavi učencem kratke videoposnetke ali intervjuje z izbranimi aktivistkami, kot so Wangari Maathai, Berta Cáceres, Rigoberta Menchu, Vandana Shiva, Autumn Peltier ali druge (gl. povezave v prilogah). Izbere lahko 1–2 videoposnetka, ki si ju učenci skupaj ogledajo.

Po ogledu vsakega videoposnetka se učitelj z učenci na kratko pogovori o vlogi, ki so jo imele te ženske v svojih skupnostih in na svetovni ravni, o razlogih za njihov aktivizem, o njihovih dosežkih ter o ovirah, s katerimi so se soočale.

2. KORAK – RAZISKOVANJE

20 MINUT

Učitelj učencem razdeli seznam teh aktivistk (Priloga 2) in jih prosi, da si izberejo eno izmed voditeljic s seznama, ki se jim zdi navduhujoča.

Nato da učencem največ 15 minut za raziskavo in zbiranje informacij o življenju in dosežkih izbrane aktivistke ter o izzivih, s katerimi se je ta soočala.

3. KORAK – PREDSTAVITEV NALEPK ULIČNE UMETNOSTI

5 MINUT

Učitelj na kratko predstavi nalepke ulične umetnosti, razloži, da gre za priljubljeno obliko

izražanja in aktivizma, pokaže nekaj tovrstnih nalepk ter predstavi primere uporabe takšnih nalepk za spodbujanje sprememb in izražanje sporočil.

Poudarite, da je z uporabo takšnih nalepk mogoče na izviren način predstaviti zgodbe in sporočila vplivnih aktivistk.

4. KORAK – IZDELAVA NALEPKE

35 MINUT

Učitelj po potrebi učencem priskrbi potrebščine za risanje, kot so papir, flomastri, barvice in samolepilni papir, ter jih prosi, naj ustvarijo nalepko, posvečeno izbrani voditeljici.

Na nalepki naj bo ime voditeljice, ključnik #IShareHerPower ter elementi, ki predstavljajo njene misli, delo, portret ali pomembno izjavo.

5. KORAK – PREDSTAVITEV NALEPK IN POGOVOR

15 MINUT

Vsak učenec naj svojo nalepko predstavi ostalim v skupini.

Učitelj usmerja pogovor o vzrokih za izbiro določene aktivistke, o tem, kaj so se učenci med raziskovanjem naučili ter kakšno sporočilo izražajo njihove nalepke.

Učitelj učence pozove, naj nalepke razširjajo odgovorno in naj jih nalepijo na primerne lokacije z namenom ozaveščanja.

Učitelj učence spodbudi k razmisleku o tem, kako lahko tovrstne aktivistične prakse uporabijo tudi drugje, na primer tako, da sodelujejo v lokalnih ali globalnih pobudah (pisanje pism lokalnim oblastem ali voditeljem skupnosti za podporo aktivistk pri njihovih prizadevanjih).

Učence lahko spodbudimo tudi k temu, da si zastavijo osebne cilje ali akcijske načrte za nadaljnje podpiranje prizadevanj aktivistk, ki so jih spoznali, in tako postanejo naslednja generacija aktivistov na področju podnebne in okoljske pravičnosti.

6. KORAK / KAMPANJA V DRUŽBENIH MEDIJAH (NEOBVEZNO)

Učitelj povabi učence, naj svoje nalepke delijo na družbenih omrežjih, pri čemer naj uporabijo ključnik #IShareHerPower. Na ta način bo delavnica pustila pečat tudi na spletu.

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Pri tej delavnici se uporabljata tako izraz »podnebna pravičnost« kot »okoljska pravičnost«, saj se mnogi aktivisti posvečajo širšim okoljskim vprašanjem, ne le podnebnim spremembam, zato bi bil izraz »podnebna pravičnost« v njihovem primeru preozek. Na drugi strani pa je podnebna pravičnost konkretniji primer obravnavane teme za učence.

→ O podnebni pravičnosti:

Ena od možnih definicij podnebne pravičnosti je: »Posledic podnebnih sprememb ne bodo enako ali pravično občutili bogati in revni, ženske in moški ter starejše in mlajše generacije. Pri podnebnih spremembah ne gre le za vprašanje ohranjanja okolja, temveč tudi za pravičnost in človekove pravice. Medtem ko so tisti, ki so najbolj odgovorni za podnebne spremembe, relativno zaščiteni pred njihovimi vplivi, bodo posledice verjetno najbolj občutili tisti, ki so k njim najmanj prispevali« (UN, 2019).

→ O umetniških nalepkah:

Umetniške nalepke (angl. sticker art, tudi slaps) so oblika ulične umetnosti, pri kateri izražamo besedilna ali slikovna sporočila z nalepkami. Z njimi lahko izražamo podporo političnim usmeritvam, izražamo mnenje o določenih vprašanjih ali pa jih uporabljamo kot eno izmed podzvrsti grafitov. Avtorji lahko takšne nalepke ustvarjajo ročno, s pomočjo domačih tiskalnikov ali komercialnih tiskarskih storitev ter pogosto tudi trgujejo z njimi ali jih prodajajo. V nasprotju s klasičnimi grafiti so nalepke pred uporabo prenosljive, kar omogoča široko, včasih tudi globalno distribucijo in izmenjavo v trgovinah z grafiti in spletnih trgovinah. Nalepke so zanimive tudi za zbiratelje, katerih zbirke lahko obsegajo tudi po več deset tisoč nalepk. Možnost izmenjave spodbuja sodelovanje med umetniki ter prikazovanje prejetih nalepk. V projektih, kot je »I am Coal« (»Jaz sem premog«) Cristine Vanko, se tovrstne nalepke uporabljajo za ozaveščanje o temah, kot so podnebne spremembe, kar je primer uporabe te umetnosti v obliki »pametnega vandalizma« (Wikipedia, 2024).

DODATNI PREDLOGI

- Preden začnejo učenci lepiti nalepke, jim učitelj razloži etiko ulične umetnosti: da je njen namen izražanje pomembnih in navdihujočih sporočil ter da mora vedno povečati estetsko vrednost prostora, ne pa je zmanjšati. Lahko se pogovorite tudi o okoljskih vidikih ulične umetnosti itd. Več informacij o etiki ulične umetnosti je na voljo na <https://linkedframe.com/blogs/news/the-ethics-of-street-art-vandalism-or-public-service>.
- Učitelj lahko nalepke skenira in jih v večjem številu natisne na samolepilni papir za tiskanje.
- Druga možnost je, da učenci narišejo strip o življenju izbrane aktivistke.
- Primeri navdihujočih zgodb: The Goldman Environmental Prize (»Goldmanova okoljska nagrada«), <https://www.goldmanprize.org>.

VIRI

Goldman Environmental Prize. (2024). *The Goldman Environmental Prize*. Dostopno na <https://www.goldmanprize.org>.

Cerguta, E. (2024). *The ethics of street art: vandalism or public service?* Dostopno na <https://linkedframe.com/blogs/news/the-ethics-of-street-art-vandalism-or-public-service>.

Wikipedia contributors. (2024). *Sticker art*. Wikipedia. Dostopno na https://en.wikipedia.org/wiki/Sticker_art.

OZN. (2019). *Climate justice*. United Nations Sustainable Development. Dostopno na <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/climate-justice>.

Merriam-Webster. (2024). *Herstory*. Dostopno na <https://www.merriam-webster.com/dictionary/herstory>.

UČNA AKTIVNOST: **MIGRACIJE**

IZKUŠNJA MIGRANTA

04 IZKUŠNJA MIGRANTA

Aktivnost se osredotoča na spoznavanje izkušenj migrantov. Učenci ustvarijo profile migrantov, pri čemer se posvetijo njihovim razlogom za selitev, njihovu potovanju ter morebitnim vplivom njihove migracije na izvirno in ciljno državo. Učenci skupinsko razpravljajo o zaviralnih in spodbujevalnih dejavnikih, naravi migracij ter družbenih in ekonomskih učinkih. S to aktivnostjo spodbujamo kritično razmišljanje, empatijo in razumevanje globalnih perspektiv. Cilj je ozaveščanje o kompleksni naravi migracij ter spodbujanje razmisleka o njenih posledicah na individualni in družbeni ravni. Aktivnost je skladna s cilji trajnostnega razvoja, ki spodbujajo vključujoče izobraževanje, zmanjševanje neenakosti ter vzpostavljanje globalnih partnerstev.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

5–35

Starostna skupina

15+

Čas trajanja

75 minut

(v primeru krajše aktivnosti naj učenci za domačo nalogo ustvarijo profil migranta)

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Namen:

Namen aktivnosti je učencem omogočiti celovito razumevanje migracij z opredelitvijo različnih vrst migracij in razlogov zanje.

Cilji:

Učenci preučijo družbeno-ekonomske dejavnike, ki vplivajo na migracije, ter na podlagi tega ugotavljajo morebitne vplive na izvirno in ciljno državo.

Učenci opišejo proces prilagajanja migrantov in razmislijo o tem, kakšno podporo bi lahko potrebovali pri tem.

Veščine:

Učenci pridobljeno znanje povežejo z osebnimi izkušnjami in zunanjimi vplivi ter si tako izoblikujejo celosten pogled na migracije in njihove večplastne vplive.

Učenci razvijajo kritično razmišljanje, empatijo in razumevanje globalnih perspektiv.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, tuji jezik, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

delovni listi (priloga), računalnik, projektor, internetna povezava

Priloge:

→ Priloga 1 – Delovni listi

NAVODILA

1. KORAK – UVOD

5–10 MINUT

Učitelj vpraša učence:

- Kaj ljudi spodbudi k temu, da zapustijo svoje države?
- Zakaj so nekatere države bolj priljubljene ciljne države za migracije kot druge? (t. i. zaviralni in spodbujevalni dejavniki migracij)
- Ali učenci poznajo koga, ki je migriral iz svoje države ali v svojo državo?
- Kakšna je razlika med prostovoljnimi in prisilnimi migracijami?

2. KORAK – SAMOSTOJNO DELO

25 MINUT

Učitelj razdeli učence v skupine s po 3–4 učenci in vsaki skupini dodeli delovni list.

Učenci ustvarijo svoj profil migranta, tako da odgovorijo na vprašanja na delovnem listu. Na ta način si bodo lahko vsi v skupini predstavljali osebo, ki so si jo zamislili.

Učitelj prosi skupine, naj na kratko predstavijo svoj lik ter opišejo njegovo potovanje iz prvoosebne perspektive (1 minuta na skupino). Lahko uporabite štoparico, da skupine ne bodo presegle časa, ki ga imajo na voljo (skupaj 10 minut).

3. KORAK – SKUPINSKO DELO IN RAZPRAVA

35 MINUT

Učitelj razdeli učence na 5 novih skupin, tako da se predstavniki skupin zamenjajo. Vsaka skupina dobi eno temo, ki jo mora raziskati. Za skupinsko razpravo lahko učenci uporabijo zgodbe, ki so jih ustvarili za svoje profile migrantov, ter si ogledajo [infografike o migracijah](#) (str. 10–11), da bodo bolje razumeli družbeni in gospodarski vpliv migracij.

Skupine naj si zapišejo 3 najpomembnejše ideje, o katerih so razpravljale.

Po razpravi v skupinah vsaka skupina prebere svoje vprašanje in s celotnim razredom deli tri najpomembnejše stvari, ki so jih izvedeli.

Vprašanja za skupinsko razpravo:

1. Kateri dejavniki vplivajo na to, da se ljudje selijo?

Učenci lahko razpravljajo o naslednjih temah: vrste migracij (vključno z izobraževalnimi, družinskimi, delovnimi, pobegi itd.); zaviralni in spodbujevalni dejavniki (demografski, gospodarski, povezani s konflikti, okoljski, povezani z družino ali skupnostjo, osebni, dobro vzpostavljeni migracijski tokovi oz. povezave z ciljno državo itd.).

2. Kaj vpliva na odločitev ljudi za migracijo?

Učenci lahko razpravljajo o naslednjih temah: način in trajanje potovanja; varnost; stroški; uporabljene zakonite ali nezakonite poti; zdravstvene težave, s katerimi se srečujejo, itd.

3. Kaj se zgodi, ko v določeno državo prispe več ljudi s podobnimi profili?

Učenci lahko razpravljajo o naslednjih temah: ali migranti delajo, plačujejo davke, ustvarjajo nova delovna mesta ali zapolnjujejo obstoječa, do katerih domačini težko pridejo, so odvisni od socialne podpore, uporabljajo javne storitve in dobrine itd.

4. Kako izseljevanje vpliva na države izvora?

Učenci lahko razpravljajo o naslednjih temah: beg možganov, migranti zmanjšujejo brezposelnost, pošiljajo denar v domovino, prinašajo novo znanje v ciljno državo, k selitvi motivirajo tudi druge soživaljane itd.

5. Kaj lahko migranti storijo, da bo njihov vpliv tako na novo državo gostiteljico kot na državo izvora bolj pozitiven?

Učenci lahko razpravljajo o naslednjih temah: vključevanje v lokalno skupnost, udeležba v gospodarstvu, kulturna raznolikost, izmenjava znanj itd.

Dodatni vir: Učenci si lahko pri oblikovanju odgovorov pomagajo z infografikami na povezavi https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/12/IAE_infograafikud_veeb_ENG.pdf (stran 10 – Ekonomski vpliv migracij, stran 11 – Vpliv migracij na družbo; infografike so v angleškem jeziku).

4. KORAK – ZAKLJUČEK

5 MINUT

Učitelj se z učenci pogovori tudi o naslednjih vprašanjih:

- Kakšne občutke je v vas vzbudilo razmišljanje o potovanju lika migranta, ki ste ga ustvarili?
- Je bilo zanimivo, grozljivo, vam je vzbujalo tesnobo itd.?
- Ali je kdo med aktivnostjo spremenil svoje mnenje o migracijah?

INFORMACIJSKI KOTIČEK

- Učno gradivo šole o migracijah (v angleščini): https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/03/randekool_tekstid_ENG.pdf.
- Infografike šole o migracijah (v angleščini): https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/12/IAE_infograafikud_veeb_ENG.pdf.

VIRI

MTÜ Mondo. (cit. 2024). Mondo Rändekool.
Dostopno na: <https://maailmakool.ee/randekool>.

DODATNI PREDLOGI

Kot pripravo lahko učenci za domačo nalogo preučijo zgodbe o migrantih v različnih domačih ali tujih medijih. Vsak učenec izbere dve zgodbi o migrantih in ju predstavi razredu. Pomembno je, da učenci kritično analizirajo sporočila teh medijskih zgodb o migrantih.

- Kot dodatno aktivnost si lahko učenci ogledajo dokumentarni film o dejanskih zgodbah migrantov ali opravijo intervju z nekom, ki ga poznajo in se je priselil v državo. Še posebej koristno je, če lahko učenci intervjuvajo migranta s podobnim profilom, kot so ga ustvarili sami.
- Koristno je tudi, če k nagovoru v razredu povabite eno ali več oseb, ki so imigrirale v državo.
- Učenci se lahko samostojno odločijo, kateri profil bodo ustvarili, lahko pa jim učitelj (naključno) dodeli splošne profile (starost, spol, država izvora), ki jim jih napiše na list papirja.

UČNA AKTIVNOST: **MIGRACIJE**

GRADNJA VASI

05 GRADNJA VASI

Pri aktivnosti »Gradnja vasi« učenci iz modelirne gline izdelajo model vasi. Delajo v ločenih skupinah, od katerih vsaka dobi posebna navodila. Naloge opravljajo v tišini in zgradijo vas z edinstvenimi običaji. Kasneje, ko naravna nesreča prisili prebivalce ene izmed vasi, da se preselijo, si morajo vse vasi prizadevati za sprejemanje in vključevanje novih članov. Aktivnost spodbuja sodelujoče k razmisleku o marginaliziranih manjšinah ter spodbuja empatijo in komunikacijske spretnosti. Pri poročanju so obravnavani občutki in razmisleki o družbenem pomenu migracij, s poudarkom na vključevanju in razumevanju razlik.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

12–24

Starostna skupina

15+

Čas trajanja

90 minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Namen:

Namen učne aktivnosti je izboljšati razumevanje razlik, vključevanje ter ozaveščenost o marginaliziranih manjšinah, s čimer učenci razvijajo svoj občutek za medosebne odnose ter okoljsko in kulturno ozaveščenost.

Cilji:

Učenci s pomočjo praktične aktivnosti gradnje vasi spoznajo izzive vključevanja novih članov v skupino.

Veščine:

Učenci razvijajo sposobnosti skupinskega dela, komunikacije in empatije ter razmišljajo o občutkih in družbenih vplivih migracij.

Učenci s tihim opravljanjem nalog poudarjajo neverbalno komunikacijo.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

gline za modeliranje (vsaka skupina dobi glino druge barve), listi z navodili (priloga)

Priloge:

→ Priloga 1 – Opisi vasi

NAVODILA

1. KORAK – SKUPINE

10 MINUT

Učitelj razvrsti učence v 4 skupine (v vsaki skupini naj bo 3-5 učencev). Pri tem naj zagotovi, da se bo v vsaki skupini vsaj ena oseba razlikovala od drugih po spolu ali drugih lastnostih (npr. ima očala / dolge lase / pege na obrazu).

Vsaka skupina prejme list z navodili za 1. nalogo – kvadratna, okrogla, piramidalna ali ravna streha (5 minut). Vsak učenec ima 2–3 minute časa, da prebere navodila in vpraša učitelja, če česa ne razume.

Učitelj poudari, da morajo učenci nalogo opraviti v popolni tišini.

2. KORAK – 1. NALOGA

25 MINUT

Skupine imajo za nalogo na voljo 25 minut (20 za delo ter 5 minut za branje navodil za naslednjo nalogo). Tako bodo imele dovolj časa, da se seznani s pravili in vzpostavijo rutino.

Učitelj hodi od skupine do skupine, da jih »nadzoruje« in poskrbi za to, da upoštevajo pravila, zapisana na njihovih listih z navodili.

Po 20 minutah učitelj učencem razloži, da je prišlo do naravne nesreče in da so bile vse vasi poškodovane v neurjih in poplavih, hrane pa vse bolj primanjkuje. Vlada se je odločila, da bo za zagotovitev enakomerne porazdelitve virov preselila eno osebo iz vsake vasi. Učitelj se odloči, kako bo premestil udeležence. Iz vsake skupine izbere po enega učenca in ga prosi, naj se preseli v sosednjo vas. Vsak učenec, ki se mora preseliti, lahko s seboj vzame svojo hišo. Vsaka skupina dobi list z navodili za naslednjo nalogo. Učenci naj si navodila pozorno preberejo.

3. KORAK – 2. NALOGA

25 MINUT

Skupine imajo za nalogo na voljo 25 minut (20 za delo ter 5 minut za pospravljanje). Tako bodo imele skupine dovolj časa, da novo osebo »integrirajo« (ali pa ne) v svojo skupino.

Učitelj hodi od skupine do skupine, da jih »nadzoruje« in poskrbi za to, da upoštevajo omejitve komunikacije, navedene na njihovih listih z navodili iz prejšnje naloge.

Učitelj da skupinam približno 5 minut časa, da pospravijo, nato pa jih povabi v krog za poročanje.

4. KORAK – POROČANJE

35 MINUT

Učenci imajo 5–10 minut časa, da individualno razmislijo o aktivnosti ter svoje misli zapišejo na samolepilne lističe.

Učitelj povabi učence, da z drugimi delijo, kako so se počutili med delavnico. Najprej da besedo vaščanom, ki so se morali preseliti, nato pa skupnostim, ki so jih sprejele. (25 minut)

USMERJEVALNA VPRAŠANJA:

- Kakšna se vam je zdela aktivnost?
- Kakšne občutke ste imeli med aktivnostjo (med 1. in 2. nalogo)?
- Kako je ta aktivnost povezana z našimi lastnimi družbenimi oz. delovnimi okolji?

VPRAŠANJA ZA TISTE, KI SO SE MORALI PRESELITI V DRUGO SKUPINO:

- Kako ste se počutili, ko ste se morali preseliti v drugo skupino?
- Kako je bilo v drugi skupini? Kako vas je skupina sprejela?
- Kaj ste počeli in česa niste počeli v novi skupini?

VPRAŠANJA ZA TISTE, KI SO OSTALI V SVOJI SKUPINI:

- Kako je bilo v skupino sprejeti nekoga novega?
- Kaj ste storili in česa niste storili, ko se je skupini pridružil nekdo nov?
- Ste jih lepo sprejeli ali ne?
- Kako ste jim poskušali predstaviti »pravila« skupine?

DODATNI PREDLOGI

Druga možnost za to aktivnost je, da se v drugem delu iz vsake vasi preseli ena oseba.

VIRI

Učna aktivnost je prirejena po izvirni igri, ki sta jo v okviru usposabljanja Youth In Action (»Mladi v akciji«) izvedla Henk Persyn in Farkhanda Chaudhry. Avtorica smernic za poročanje: Amiirah Salleh-Hoddin.

Tackling Discrimination: My Learning Diary (str. 274–289). Dostopno na https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/sites/7/2021/11/My_learning_diary_110821_web.pdf

UČNA AKTIVNOST: **ODGOVORNA POTROŠNJA**

TUDI JAZ USTVARJAM SVET

06 TUDI JAZ USTVARJAM SVET

Aktivnost učence spodbuja h kritičnemu razmisleku o tem, kako vsako naše dejanje vpliva na ljudi in okolje tako na lokalni kot na globalni ravni. Učenci raziskujejo svoje vsakodnevne navade in odkrivajo, kako je njihovo življenje povezano z ljudmi v številnih delih sveta. Aktivnost lahko uporabite kot uvod v nadaljnje raziskovanje tem, kot so potrošništvo, socialna in okoljska pravičnost, podnebne spremembe, globalizacija, človekove pravice ipd.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

6–25

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

30–45
minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Učenci bolje razumejo, kako so njihove navade in življenjski slog neposredno povezani z globalnim razvojem ter kako vplivajo na življenje in vzpostavljanje odnosov med ljudmi in naravo – tako na lokalni kot na globalni ravni.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, zgodovina, tuji jezik, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

papir formata A4, pisala, samolepilni lističi, velik zemljevid sveta, flomastri, plakati

NAVODILA

1. KORAK

10 MINUT

Učitelj učence povabi, da sedijo v krog, pri čemer naj bodo obrnjeni navzven. Razdeli jim samolepilne lističe, liste papirja in pisala ter jih prosi, naj razmislijo o svoji dnevni rutini (kaj običajno počnejo od takrat, ko se zbudijo, do takrat, ko gredo spat). Po minuti ali dveh jih prosi, naj na list papirja zapišejo tri opravila, ki jih počnejo vsak dan oz. zelo pogosto (npr. umivanje zob, pitje čaja ipd.).

Nato učitelj prosi učence, naj zapišejo tri stvari oz. predmete, ki jih potrebujejo za ta tri opravila (npr. zobna pasta, voda, brisača ipd.).

V naslednjem koraku naj učenci razmislijo o tem, kje so bile te stvari izdelane ali pridelane (v kateri državi ali regiji sveta). Učenci naj imena teh držav/regij napišejo na samolepilne lističe (po eno državo/ regijo na listek). Če ne vedo točno, od kod stvari prihajajo, lahko napišejo le celino, iz katere po njihovem mnenju prihaja posamezni predmet.

Umivanje zob (OPRAVILO)		
Zobna krtačka (PREDMET)	Zobna pasta	Umivalnik
Kitajska (DRŽAVA IZVORA)	Italija	Turčija

2. KORAK

10 MINUT

Učitelj v sredino kroga položi velik zemljevid ter učence povabi, da se obrnejo in si ga ogledajo. Vsak učenec naj nato drugim predstavi eno ali več opravil, ki si jih je zapisal na list, ter ob tem razloži, katere predmete potrebuje za ta opravila. Samolepilne lističe z imeni držav oz. celin naj nato nalepi na ustrezna mesta na zemljevid.

Učitelj nato učence pozove, naj razmislijo, od kod prihajajo surovine za našete predmete (npr. bombaž za oblačila, pšenica za kruh, koltan za mobilne telefone itd.). Učenci lahko tudi imena teh držav napišejo na samolepilne lističe in jih nalepijo na zemljevid.

3. KORAK

10–15 MINUT

Učenci si ogledajo zemljevid in razmislijo o medsebojnih povezavah in soodvisnosti sveta – kako so povezani z ljudmi iz različnih delov sveta in kako proizvodnja stvari oziroma pridelava sestavin, ki jih pogosto uporabljajo, vpliva na okolje. Ob podrobnejšem ogledu zemljevida bodo opazili, da je večina stvari, ki jih vsakodnevno uporabljamo, proizvedena v drugih državah, veliko tudi v državah globalnega juga. V nadaljevanju sledi razprava o prednostih in slabostih globalizacije in o tem, kako je vsak izmed nas vključen v globalne procese. Učencem pomagajte razumeti, kako naš življenjski slog in naše navade vplivajo na življenje ljudi in na okolje tako na lokalni kot na globalni ravni.

4. KORAK

(NEOBVEZNO)

Učitelj vnaprej pripravi štiri plakate, na katere z večjimi črkami napiše naslednje naslove (po en naslov na plakat): V ŠOLI / DOMA / V PROSTEM ČASU / PRI NAKUPOVANJU.

Plakate pritrdi na stene učilnice tako, da bodo lahko učenci nanje pisali s flomastri. Učence povabi k razmisleku o tem, kako bi lahko spremenili nekatere svoje navade in s tem prispevali k zmanjšanju negativnih vplivov na planet in ljudi po svetu. Učenci naj razmislijo tudi o tem, kaj bi lahko storili na določeni ravni (skupnostna, nacionalna, mednarodna), da bi dejansko prišlo do sprememb, ki si jih želijo.

Po določenem času naj se učenci v tišini sprehodijo po učilnici in se ustavijo pri vsakem izmed plakatov. Vsak zase naj odgovori na naslednje vprašanje in svoje zamisli zapiše na plakate: *Kaj lahko sam storim, da bi prispeval k pozitivnim spremembam – v šoli / doma / v prostem času / pri nakupovanju?*

Na ideje drugih se lahko odzovejo tako, da k idejam, ki so že zapisane na plakatih, dodajo svoje ideje ali pa jih »všečkajo« (dodajo simbol +). Aktivnost poteka tako dolgo, dokler si vsi učenci ne ogledajo vseh plakatov. Ko končajo, lahko napišejo pozive s konkretnimi predlogi za spremembe ter jih pošljejo odločevalcem na različnih ravneh (npr. ravnatelju, županu, državnim poslancem, predsedniku vlade, predsedniku države, poslancem evropskega parlamenta ipd.).

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Kot posamezniki in posameznice ves čas razvijamo dve mišici. Eno si lahko predstavljamo kot potrošniško, drugo pa kot državljansko. Naša potrošniška mišica, ki jo nenehno hranimo in razgibavamo, se je razvila v močno mišico. Tako močno, da kot odgovor na okoljske in socialne probleme velikokrat najprej pomislimo na možnost kupovanja okolju prijaznejših in pravičnejših izdelkov. Medtem pa naša druga, državljanska mišica postaja nekoliko mlahava. Nobene tržne kampanje ni, ki bi nas opominjala, da se je pomembno angažirati kot državljani in državljanke. Prav nasprotno, bombardirani smo s seznamami preprostih stvari, ki jih lahko kupimo ali s katerimi lahko ohranimo planet, ne da bi pri tem morali kakor koli spremeniti naše navade. Obe mišici sta pomembni in odvisni druga od druge, obema je dobro namenjati nekaj pozornosti ter skrbeti za to, da se razvijata enakomerno in da na nobena od njiju ni zapostavljena (vir: <https://www.resilience.org/stories/2013-12-20/annie-leonard-on-stuff-citizen-muscle-and-what-she-s-giving-this-christmas>).

VIRI

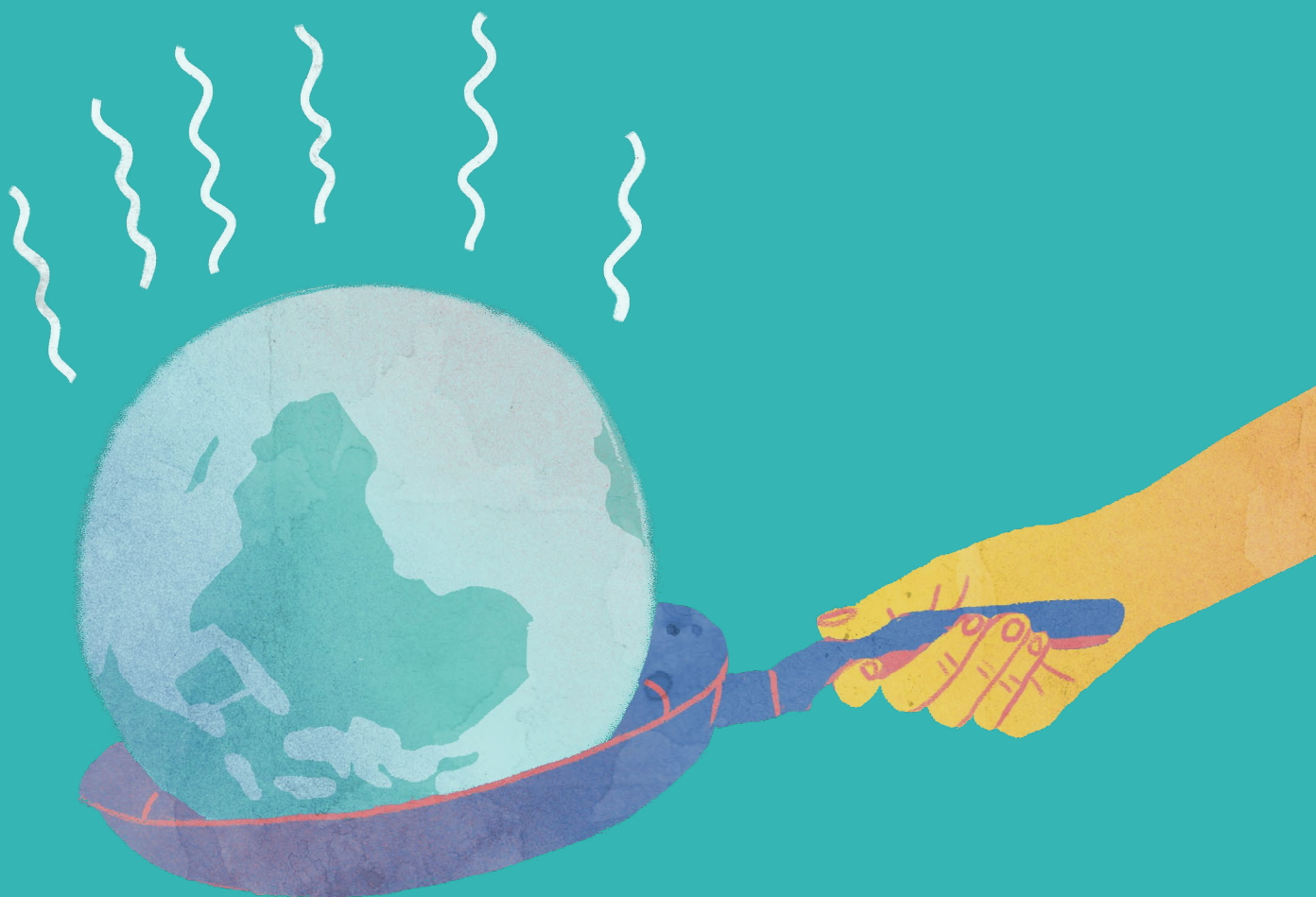
Učna aktivnost temelji na delavnici »Tudi jaz sooblikujem svet«, ki jo je razvilo Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje (2018).

Projekt »Zgodba o stvareh«. Story of stuff (2024). Dostopno na <https://www.storyofstuff.org>.

Resilience.org. (2020). *Annie Leonard on stuff, »citizen muscle«, and what she's giving this Christmas*. Dostopno na <https://www.resilience.org/stories/2013-12-20/annie-leonard-on-stuff-citizen-muscle-and-what-she-s-giving-this-christmas>.

UČNA AKTIVNOST: **ODGOVORNA POTROŠNJA**

TROPI V KUHINJI

07 TROPI V KUHINJI

Učenci bodo spoznali tropske kulturne rastline, ki so danes običajen del naše prehrane. Kje, kdaj in kako se je začela njihova pot na naše krožnike? In kje jih pridelujejo danes? Kakšne posledice ima njihovo gojenje? V tej učni aktivnosti je na preprost način predstavljena tema globalizacije in soodvisnosti različnih delov sveta (gospodarska globalizacija, svetovna trgovina in etično potrošništvo). Aktivnost vključuje skupinsko delo z razpravo, atlas in časovnico.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

5–30

Starostna skupina

13+

Čas trajanja

45–90
minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Učenci prepoznajo tropske rastline, ki jih običajno uporabljamo v naših kuhinjah za pripravo hrane ali pijače, opišejo pot pomembnih tropskih rastlin v naše kuhinje v zgodovinski perspektivi in danes ter spoznajo posledice njihovega gojenja.

Učenci ocenijo pozitivne in negativne vplive pridelave tropskih rastlin ter podajo predloge za preprečevanje negativnih vplivov.

Veščine:

Učenci se učijo uporabljati zemljevid ter razvijajo sposobnosti skupinskega dela in komunikacije.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, zgodovina, biologija, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

Fizični ali spletni atlas sveta
(s tropskimi rastlinami)

Priloge:

- ➔ Priloga 1 – Fotografije rastlin
- ➔ Priloga 2 – Delovni list s seznamom rastlin
- ➔ Priloga 3 – Zemljevid s prikazom izvora rastlin
- ➔ Priloga 4 – Besedila o rastlinah

NAVODILA

1. KORAK – PRIKLIC

15 MINUT

Kako rastline pridelujejo in od kod izvirajo?

* *Prepoznavanje rastlin po slikah, izvoru in lokaciji (pripomočki: Fotografije rastlin (Priloga 1), za vsako skupino delovni list s seznamom rastlin (Priloga 2), zemljevid s prikazom izvora rastlin (Priloga 3) in atlas sveta).*

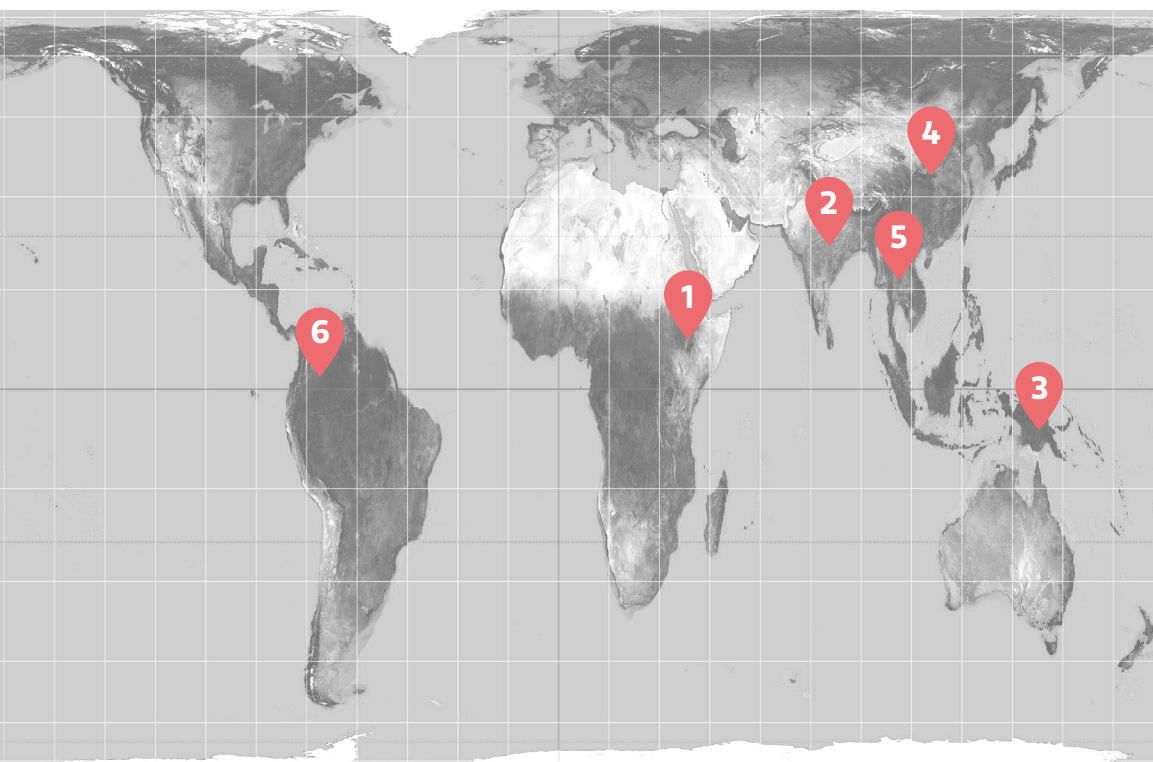
Učenci se razdelijo v skupine po 4 ali 5. Učitelj predstavi učno uro: »Ogledali si bomo kulturne rastline, večino med njimi že poznamo in jih uporabljamo. Ugotovili bomo, od kod izvirajo, kakšna je njihova zgodovina, kje jih pridelujejo danes in kakšen vpliv ima lahko njihova pridelava na ljudi in naravo.« V prvi fazi učenci poskušajo prepoznati rastline na podlagi fotografij (Priloga 1). Fotografije lahko prikazujete na interaktivni tabli ali pa si jih učenci podajajo iz ene skupine v drugo. Učenci si vedno ogledajo vsako fotografijo in svojo domnevo zapišejo na delovni list (Priloga 2). Na učiteljev znak (npr. po eni minuti) vsaka skupina poda svojo fotografijo naprej in vzame fotografijo druge skupine. Nato se učenci skupaj pogovorijo o slikah in poiščejo pravilno rešitev.

Lahko se pogovorijo tudi o tem, kdaj so nazadnje uporabili ali videli pridelek posamezne rastline in v kolikšni meri so te rastline del našega vsakdana.

Skupine obdržijo zadnjo sliko, ki so si jo ogledale, ter s pomočjo atlasa (fizičnega ali spletnega) ter člankov na spletu poskušajo določiti izvor rastline ter na zemljevidu označiti, kje jo danes najpogosteje pridelujejo (izpolnjeno v delovnem listu). Učenci nato skupaj dopolnijo manjkajoče podatke v delovnem listu ter na zemljevidu izvora rastlin (Priloga 2 in 3).

* Če ni zemljevida, na katerem bi bila prikazana območja pridelave rastlin, lahko učitelj predhodno izpolni stolpec »Kje jo pridelujejo?«, učenci pa naj ustrezne države poiščejo na zemljevidu. V naslednjem koraku učenci raziščejo, kako so se rastline morda razširile iz izvirne na sedanjo lokacijo in kakšen vpliv je imela njihova pridelava.

* **Nasvet** – Če je na voljo več časa in želite vaditi uporabo digitalnih orodij (zemljevidov, urejevalnikov fotografij ipd.), lahko učenci naredijo digitalni zemljevid izvora pridelkov. Primer takšnega orodja je na voljo na spletni strani <https://www.mapchart.net/world-advanced.html>.

- 1 **Kavovec**
Etiopija
- 2 **Poprovec**
Indija
- 3 **Sladkorni trs**
Papua Nova Gvineja
- 4 **Riž**
Kitajska
- 5 **Bananovec**
Tajska
- 6 **Kakavovec**
Kolumbija

Slika – Primer digitalnega zemljevida z izvorom kulturnih rastlin

Oznaka rastline	Ime rastline	Izvor rastline	Kje rastlino pridelujejo?
A	Kavovec	Etiopija	Srednja Amerika, Brazilija, vzhodna Afrika, Indonezija
B	Riž	Tropska in subtropska območja jugovzhodne Azije	Večinoma jugovzhodna Azija, zlasti Indija, Kitajska, Vietnam ...
C	Sladkorni trs	Papua Nova Gvineja	Kuba, Brazilija, Mehika, Indija
D	Kokosova palma	Tropska območja jugovzhodne Azije	Indija, Indonezija, Filipini
E	Poprovec	Indija	Indija, Kitajska, Vietnam, Indonezija, Filipini, Brazilija
F	Tobak	Andsko območje Južne Amerike	Kitajska, Indija, Brazilija, Zimbabve, Zambija, Malavi
G	Bananovec	Jugovzhodna Azija	Srednja Amerika, jugovzhodna Azija (na primer Filipini)
H	Kakavovec	Tropska območja Južne Amerike	Obala Gvinejskega zaliva – Slonokoščena obala, Gana, Nigerija. Srednja Amerika

Primer izpolnjene tabele iz delovnega lista (Priloga 2)

2. KORAK – SPOZNAVANJE POMENA

20 MINUT

Delo z besedilom

* Časovnica zgodovine kulturnih rastlin, ugotavljanje pozitivnih in negativnih vplivov njihove pridelave, predstavitev rezultatov (pripomočki: besedilo o eni izmed rastlin za vsako skupino (Priloga 4), tabla).

Vsaka skupina dobi besedilo z informacijami o eni izmed rastlin (Priloga 4 – delovni list). Če je skupin več kot štiri, bodo nekatere od njih imele enako besedilo. Na podlagi informacij v besedilu vsaka skupina naredi časovnico s prikazom zgodovine pridelave ter v besedilu podčrta vplive, ki jih ima pridelava te rastline na ljudi in naravo. Skupine si nato medsebojno izmenjajo rezultate dela ter predstavijo, kateri so bili po njihovem mnenju najpomembnejši dogodki v zgodovini te rastline in kaj so najpomembnejše posledice njene pridelave.

* **Nasvet** – v besedilih so največkrat omenjeni negativni vplivi pridelave; učitelj lahko učence spodbudi, da zapišejo tudi, kateri so po njihovem mnenju pozitivni vplivi širjenja in gojenja kulturnih rastlin. Vendar je treba omeniti, da imajo zaradi načel svetovne trgovine od pozitivnih učinkov koristi potrošniki in podjetja, ne pa tudi pridelovalci.

3. KORAK – RAZMISLEK

10 MINUT

Kaj lahko storimo?

Na koncu učitelj učence spodbudi k razmisleku o tem, kako zagotoviti, da pridelava kulturnih rastlin ne bo škodovala naravi in ljudem in da bodo pozitivni učinki pridelave enakomerno porazdeljeni. Učitelj spodbudi učence, naj predlagajo možne rešitve.

* Možni predlogi so lahko na primer okolju prijazno kmetijstvo in alternative svetovni trgovini – neposredna trgovina, pravična trgovina itd. (gl. razdelek Informacijski kotiček); učitelj se lahko tem alternativam posveti pri prihodnjih aktivnostih.

Razpravo lahko spodbudite tako, da začnete povedi, ki jih nato dokončajo učenci:

- ➔ *Mislim, da je gojenje teh rastlin pomembno za ...*
- ➔ *Za zmanjšanje negativnih vplivov pridelave teh rastlin bi lahko ...*
- ➔ *Pozitivni vplivi pridelave teh rastlin so ...*
- ➔ *Negativni vplivi pridelave teh rastlin so ...*

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Kaj je neposredna trgovina?

Neposredna trgovina pomeni, da pridelke kupite neposredno od osebe, ki jih je pridelala. V tem primeru v postopek ni vključena nobena mednarodna institucija, ki bi spremljala ali zagotavljala transakcijo in njeno izvedbo. Neposredna trgovina temelji na vzajemnem zaupanju med kmetom in kupcem ter na osebnem stiku, vse finančne transakcije pa morajo biti pregledne in preverljive. Neposredna trgovina odraža specifične razmere na trgu – v primeru dobre letine se tako na primer cena zviša, ker je več kupcev, in proizvajalec (kmet) zasluži več.

Kaj je pravična trgovina?

Pravična trgovina je način trgovanja, ki pridelovalcem, delavcem in rokodelcem v državah globalnega juga omogoča, da dostojno živijo od svojega dela. V sistemu pravične trgovine proizvajalci za svoje delo prejmejo odkupno ceno, ki odraža stroške pridelave oziroma proizvodnje, hkrati pa zagotavlja dostojno življenje. Pravična trgovina zagotavlja poštene pogoje trgovanja, spoštovanje človekovih in delavskih pravic ter prijaznost do okolja. Osnovna načela pravične trgovine so: odkupna cena, ki odraža stroške trajnostne proizvodnje ter zagotavlja dostojno življenje; dolgoročni trgovinski odnosi; spoštovanje konvencij Mednarodne organizacije dela (ILO); prepoved prisilnega dela in dela otrok; nadzorovana uporaba pesticidov in drugih kmetijskih kemikalij itd.

Kaj je ekološko kmetijstvo?

Ekološko kmetijstvo je sodobna oblika gospodarjenja z zemljišči brez uporabe kemičnih sredstev, ki imajo škodljive vplive na okolje ter na zdravje ljudi in živali. Poleg pridelave ekološke hrane ekološko kmetijstvo prispeva k boljšim življenjskim razmeram rejnih živali, varstvu okolja in večji biotski raznovrstnosti.

DODATNI PREDLOGI

Učitelj lahko učencem predstavi interaktivno spletno stran <http://www.storyofbanana.com>, kjer je na voljo več informacij o pridelavi banan.

Učitelj lahko izvede dodatno učno aktivnost iz priročnika »Sadje naj bo pravično« (Focus, društvo za sonaraven razvoj, 2017). Priročnik je dostopen na <https://focus.si/wp-content/uploads/2017/01/Sadje-naj-bo-pravicno-ld.pdf>.

VIRI

Ta učna aktivnost je zasnovana na lekciji, ki jo je v sodelovanju z organizacijo ARPOK pripravil mag. Lubor Navrátil, Ph.D.

Wikimedia.org. (2015). Flowers of sugar cane. Dostopno na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:%22Flowers_of_sugar_cane%22.jpg.

Wikimedia.org. (2015). La caña de Azúcar – sugar cane. Dostopno na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ca%C3%B1a_de_Azucar.jpg.

Wikimedia.org. (2015). Sugar cane in Bolivia. Dostopno na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sugar_cane_in_Bolivia.png.

Wikimedia.org. (2015). Cocoa tree in the village of Lembo, Tana Toraja. Dostopno na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cocoa_Tree,_Lembo_Village,_Tana_Toraja_1435.jpg.

Wikimedia.org. (2015). Cocoa tree. Dostopno na https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e7/Kakao_-_Theobroma_cacao.JPG.

Fotografski arhiv Luborja Navrátila (Češka).

Blank world map. Dostopno na deviantART [splet]. 2012. [cit. 2014-04-02]. Pridobljeno s spletne strani <http://aleutia.deviantart.com/art/Blank-World-Map-294127740>.

Chládková, A., Chmelař, P. in E. Malířová. (2014). Strong coffee: Coffee and (un)fair trade. NaZemi. Dostopno na http://www.nazemi.cz/sites/default/files/kava_2014.pdf.

Chatrná, M. in M. Ježková. (2014). The bitter taste of chocolate: Cocoa and child labor. Dostopno na <http://www.nazemi.cz/sites/default/files/kakao2014.pdf>.

Štěrba, L. idr. (2014). Spots on the bananas: How tropical farmers live with pesticides. Dostopno na http://www.nazemi.cz/sites/default/files/banany_cele.pdf.

Hokrová, M. in T. Hronová. (2013). Cane sugar from Africa, beet sugar from Europe. Dostopno na <http://www.rozvojevka.cz/clanky/1425-trtinovy-cukr-z-afriky-repny-z-evropy.htm>.

Make Fruit fair. (2023). The story of banana. Dostopno na <http://www.storyofbanana.com>.

UČNA AKTIVNOST: **ODGOVORNA POTROŠNJA**

POD PALMO

08 POD PALMO

Aktivnost učencem predstavi okoljske in družbene vplive proizvodnje in porabe palmovega olja. Učenci bodo z raziskovanjem industrije palmovega olja in igranjem vlog spoznali stališča različnih deležnikov, vključno z lastniki plantaž, delavci, aktivisti za človekove pravice, naravovarstveniki in lokalnimi prebivalci. Obiskali bodo fotografsko razstavo, zbirali informacije ter sodelovali v skupinskih razpravah in debatah, cilj pa je poiskati odgovore na ključno vprašanje: »Ali naj se proizvodnja palmovega olja nadaljuje v sedanji obliki?« Na koncu aktivnosti bodo učenci predlagali rešitve ter razumeli, kakšno vlogo imajo kot potrošniki pri reševanju tega izziva.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

5–28

Starostna skupina

13+

Čas trajanja

45–65
minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Učenci se zavedajo okoljskih težav, ki jih povzroča proizvodnja palmovega olja.

Učenci se zavedajo, kakšno vlogo imajo kot potrošniki, in razumejo, kako lahko prispevajo k reševanju problema.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

geografija, biologija, etika, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

škafila ali bombažna vrečka

Priloge:

- Priloga 1: Fotografije in besedila za razstavo
- Priloga 2: Kartice z vlogami

NAVODILA

PRIPRAVA

Učitelj pripravi razstavo (Priloga 1) ter pozorno prebere besedila in dodatne informacije (gl. Informacijski kotiček).

Natisne tudi kartice z vlogami (Priloga 2) in jih položi v škatlo oziroma bombažno vrečko.

1. KORAK

5–10 MINUT

Učenci naj imajo pri roki zvezek ali list papirja in pisalo, da si bodo lahko delali zapiske. Učitelj jih prosi, naj naključno izveležejo eno kartico z vlogami (po eno za vsakega učenca; Priloga 2) ter se razdelijo v ločene skupine glede na svoje kartice. Isto vlogo bodo imeli 2–4 učenci, odvisno od skupnega števila učencev. Učenci morajo pozorno prebrati opis na kartici, ki so jo izveleli.

Seznam vlog:

- JAZ
- LASTNICA PLANTAŽE OLJNIH PALM
- DELAVEC NA PLANTAŽI OLJNIH PALM
- AKTIVISTKA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE
- NARAVOVARSTVENIK
- INŠPEKTOR ZA TRAJNOSTNO PROIZVODNJO
- LOKALNA PREBIVALKA NA OTOKU SUMATRA V INDONEZIJ

Nasvet: Priporočljivo je, da si pred obiskom razstave z učenci ogledate seznam vlog. Glede na predhodno znanje učencev bodo nekatere vloge (npr. aktivist za človekove pravice, inšpektor za trajnostno proizvodnjo) morda zahtevale dodatno razlago.

2. KORAK – OBISK RAZSTAVE

15–20 MINUT

Učenci si ogledajo razstavo in si delajo zapiske glede na svojo vlogo. Po ogledu razstave naj bi učenci znali odgovoriti na vprašanje:

»Kakšne pomisleke imam v zvezi s proizvodnjo palmovega olja?«

Učenci z istimi vlogami (ki so jih dobili na izvelečenih karticah) se združijo v skupine in se pogovorijo o svojih vtisih z razstave. Skupaj formulirajo argumente za in proti proizvodnji palmovega olja v sedanji obliki, ki jih nato predstavijo ostalim.

3. KORAK – PREDSTAVITEV ARGUMENTOV

15–20 MINUT

Učitelj povabi učence, naj se usedejo v krog. Vsako skupino prosi, naj predstavi svoje argumente. Osrednje vprašanje za razpravo je: **»Zakaj naj se proizvodnja palmovega olja nadaljuje oz. zakaj se ne sme nadaljevati v sedanji obliki?«** Predstavniki vsake skupine imajo na voljo največ tri minute za predstavitev argumentov. Učitelj pusti nekaj časa za izmenjavo mnenj med skupinami, nato pa razpravo zaključi, tako da učence vpraša, ali so prišli do skupnega odgovora na osrednje vprašanje. Nič ni narobe, če nimajo skupnega odgovora, saj je vaja namenjena temu, da jih spodbudi k argumentiranju svojih stališč.

4. KORAK – SKUPINSKA RAZPRAVA IN RAZMISLEK

10–15 MINUT

Pred začetkom skupinske razprave učitelj predstavi tri ključna dejstva, ki bodo učencem pomagala, da bodo lahko kot potrošniki sprejemali premišljene odločitve:

- Ker je certificiranje palmovega olja v velikem obsegu nezanesljivo, je zelo težko resnično preveriti, ali je bilo olje proizvedeno trajnostno. Ne glede na način pridelave so za nasade oljne palme potrebne velike površine zemlje, kar neizogibno vodi v krčenje gozdov ali izpodrivanje drugih poljščin za pridobivanje dodatnih zemljišč.
- Oljna palma je še vedno najboljša rastlina za obsežno proizvodnjo rastlinskega olja, saj proizvede več olja na površino kot katera koli druga primerljiva rastlina za proizvodnjo olja. Za enako količino drugih olj (npr. sojino, kokosovo ali sončnično olje) bi bilo potrebnih 4–10-krat več zemljišč, s čimer bi se ta težava razširila še na druge dele sveta ter ogrozila druge habitate, rastlinske in živalske vrste ter skupnosti.
- Ključno vlogo pri zmanjševanju negativnih vplivov na okolje in ljudi ima zmanjšanje prekomerne porabe palmovega olja. Zato moramo pred nakupom katerega koli izdelka dobro premisliti, ali ga res potrebujemo. Če ga res potrebujemo, bi morali kupiti izdelek, ki je proizveden na trajnosten način.

Učitelj nadaljuje razpravo tako, da učence povpraša o njihovih občutkih med aktivnostjo. Nato nadaljuje z vprašanji, povezanimi z obravnavano temo. V pomoč pri razpravi so vam lahko naslednja vprašanja:

- *Kako ste se počutili med obiskom razstave?*
- *Ali vas je kakšna od navedenih informacij presenetila?*
- *Ali ste pred to aktivnostjo kaj vedeli o proizvodnji palmovega olja?*
- *Kako ste se počutili v vlogi, ki vam je bila dodeljena s kartico?*
- *Ali ste imeli kakšne težave pri vžvljanju v svojo vlogo? Če da, zakaj?*
- *Kateri so glavni negativni vplivi proizvodnje palmovega olja na ljudi in naravo?*
- *Na katere skupine ljudi proizvodnja palmovega olja najbolj vpliva?*
- *Na katere druge skupine še vpliva proizvodnja palmovega olja?*
- *Kaj so alternative palmovemu olju?*
- *Katera olja so proizvajana lokalno, v naši okolici ali v bližnjih državah?*
- *Kaj lahko vsak od nas stori za zmanjšanje škode, ki jo povzroča proizvodnja palmovega olja?*

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Zgodba o proizvodnji palmovega olja:

Palmovo olje je prisotno povsod, saj je prisotno v približno 80 % piškotov ter v več kot 50 % izdelkov v supermarketih. Je pogosta sestavina kozmetičnih izdelkov, izdelkov za osebno nego in čistil, pogosto pa je navedeno z več kot 200 alternativnimi imeni. Margarina na primer vsebuje povprečno 21 % palmovega olja, ki je pogosto navedeno kot rastlinsko olje. Kljub priljubljenosti palmovega olja kot poceni in visoko razpoložljive rastlinske maščobe, ki je pogosto uporabljana v najrazličnejših izdelkih, vse od biogoriv do živil in kozmetike, je njegova proizvodnja zelo problematična. Njena posledica je obsežno uničevanje deževnih gozdov za zagotavljanje prostora za nasade, kar povzroča ogromno škodo skupnostim v jugovzhodni Aziji, med drugim izkoriščanje revnih ljudi, delo otrok ter migrantsko delo. Hude so tudi posledice za okolje, negativno vpliva na podnebje, uničuje habitate živali ter onesnažuje okolje. Čeprav se palmovo olje morda zdi dober in razmeroma zdrav izdelek, je njegova

proizvodnja izjemno škodljiva za blaginjo ljudi in okolje. Širjenje nasadov oljnih palm uničuje skupnosti, vodi v izkoriščanje ranljivih ljudi ter povzroča veliko ekološko škodo, s tem pa ljudi prikrajša za njihovo zemljo in vire hrane. Svetovna proizvodnja in poraba palmovega olja hitro naraščata, kar povzroča velike težave, kot so prisilno razseljevanje lokalnih skupnosti, uničevanje družinskega kmetovanja in degradacija bogatih ekosistemov. Proizvodnja palmovega olja razkriva več negativnih vidikov globalnih dobavnih verig, vključno z neravnovesjem moči, ko je velik del teh verig pod nadzorom zgolj nekaj multinacionalk. Takšna koncentracija moči, ki temelji na filozofiji »dobiček pred ljudmi«, povzroča trpljenje tako ljudem kot naravi.

Palmovo olje se uporablja v številnih izdelkih po vsem svetu:

- živila: več kot dve tretjini (68 %) palmovega olja je uporabljenega v različnih živilih, od margarine do čokolade, pic, kruha, olj za kuhanje in hrane za rejne živali;
- industrijska uporaba: (27 %) palmovega olja je uporabljenega v industriji in v potrošniških izdelkih, kot so mila, detergenti, kozmetika in čistila;
- bioenergija: 5 % palmovega olja je uporabljenega kot biogorivo za prevoz, elektriko ali toploto.

Na svetovni ravni prevladuje uporaba v živilskih izdelkih, vendar se porazdelitev uporabe med državami razlikuje. Nekatere države uporabljajo sorazmerno veliko več palmovega olja za biogoriva (v Nemčiji je na primer približno 41 % palmovega olja uporabljenega za bioenergijo, približno 40 % pa za hrano).

Ključne težave pri proizvodnji palmovega olja:

- Izguba biotske raznovrstnosti: Trenutna hitrost izumiranja vrst kot posledice človekove dejavnosti je primerljiva s preteklimi velikimi izumrtji.
- Kršitve človekovih pravic: Staroselskim ljudstvom so odvzeta zemljišča, ki so jih tradicionalno uporabljali za preživetje (t. i. prilaščanje zemljišč).
- Podnebne spremembe: Monokulturni nasadi in krčenje deževnega gozda, pogosto s požiganjem, povzročajo izjemno visoke emisije toplogrednih plinov, kar znatno prispeva k podnebnim spremembam.

Kratka zgodovina proizvodnje palmovega olja:

- Izvor: Palmovo olje, pridobljeno iz plodov oljne palme (*Elaeis guineensis*), se uporablja že tisočletja, predvsem v zahodni in osrednji Afriki. Arheološki dokazi kažejo, da ga ljudje pridelujejo že vsaj 5.000 let.
- Kolonialno obdobje: V 15. stoletju so evropski raziskovalci ugotovili, da je v Afriki razširjena uporaba palmovega olja. V 19. stoletju je palmovo olje postalo glavni izvozni artikel iz Afrike v Evropo. Uporabljali so ga za proizvodnjo mil, maziv in pozneje margarine.
- Začetek 20. stoletja: Industrijsko gojenje oljnih palm se je začelo v jugovzhodni Aziji, zlasti v Indoneziji in Maleziji, kjer so bili ugodni pogoji.
- Po drugi svetovni vojni: Zaradi velikega tehnološkega napredka in naložb se je proizvodnja palmovega olja močno povečala. Zaradi svetovnega povpraševanja po jedilnih oljih in maščobah so se nasadi oljne palme hitro širili.
- Od konca 20. stoletja naprej: Hitra širitev nasadov oljne palme je bila gospodarsko pomembna, obenem pa sporna z vidika okolja. Vprašanja, kot so krčenje gozdov, uničevanje habitatov in delovne prakse, so pritegnila mednarodno pozornost.

Največje proizvajalke palmovega olja (2021/2022):

1. **Indonezija**
(približno 59 % svetovne proizvodnje)
2. **Malezija**
(približno 24 % svetovne proizvodnje)
3. **Tajska**
(približno 4 % svetovne proizvodnje)
4. **Kolumbija**
(približno 2 % svetovne proizvodnje)
5. **Nigerija**
(približno 2 % svetovne proizvodnje)

Največje uvoznice palmovega olja (2022):

1. **Indija** (11,728.74 milijona USD)
2. **Kitajska** (5,942.21 milijona USD)
3. **ZDA** (2,420.58 milijona USD)
4. **Nizozemska** (2,132.33 milijona USD)
5. **Italija** (1,801.04 milijona USD)

Največje porabnice palmovega olja (domača poraba po državah) (2023):

1. **Indonezija** 20,100 (1000 MT)
2. **Indija** 9,325 (1000 MT)
3. **Kitajska** 6,950 (1000 MT)
4. **EU-27** 4,600 (1000 MT)
5. **Malezija** 3.675 (1000 MT)

Svetovna proizvodnja palmovega olja: Leta 2023 je bilo na svetovni ravni proizvedenega 79 milijonov ton palmovega olja na leto. Kako hitro narašča proizvodnja palmovega olja, kažejo podatki iz leta 2013 – takrat je svetovna proizvodnja palmovega olja znašala 59 milijonov ton na leto (Statista, 2024). Kot odziv na vse več kritik proizvodnje palmovega olja in njenih negativnih vplivov na okolje ter na vse večje svetovno povpraševanje po trajnostno pridelanem palmovem olju je bila leta 2004 ustanovljena organizacija Okrogla miza za trajnostno palmovo olje (RSPO), ki je do leta 2022 kot trajnostno certificirala približno 20 % palmovega olja. Poslanstvo organizacije je »preoblikovati industrijo palmovega olja, da bo postala trajnostna« (RSPO, 2024). Vendar pa so številne okoljske in civilnodružbene organizacije sistem certificiranja RSPO močno kritizirale, ker ne izpolnjuje določenih trajnostnih in socialnih ciljev. Kritiki poudarjajo, da proizvodnja palmovega olja nedvomno uničuje gozdove in življenja ljudi. Ena od glavnih kritik je, da v dobavnih verigah s certifikatom RSPO prihaja do številnih kršitev njihovih lastnih standardov, zaradi česar se pojavljajo obtožbe o »zelenem zavajanju«. Zaradi tega je verodostojnost organizacije RSPO še vedno vprašljiva, in številni kupci ji ne zaupajo ([Environmental Investigation Agency UK](#), 2021). Verodostojnost RSPO postavlja pod vprašaj tudi dejstvo, da je med ustanovnimi članicami organizacije tudi Unilever, ena največjih svetovnih multinacionalk.

Palmovo olje in pravična trgovina: Organizacija Fairtrade International palmovega olja ne certificira, saj je organizacija RSPO začela s svojim lastnim certifikacijskim postopkom. Eden od razlogov za izključenost palmovega olja iz pravičnotrgovinskega certificiranja je, da je zelo težko oziroma nemogoče določiti izvor palmovega olja v tako velikem obsegu. Večino nasadov oljne palme upravljajo velika podjetja, medtem ko je v lasti malih kmetov le manjši delež nasadov. Poleg tega so za nasade oljnih palm potrebne velike površine zemlje, kar neizogibno vodi v krčenje gozdov ali izpodrivanje drugih poljščin za pridobivanje dodatnih zemljišč za njihovo gojenje. Obstaja pa nekaj pobud za certificirano gojenje oljnih palm na lokalni ravni, na primer [Serendipalm](#) iz Gane.

Različna imena za palmovo olje kot sestavino:

Palmovo olje se nahaja v približno 50 % vseh pakiranih izdelkov, od piškotov, arašidovega

masla in kosmičev za zajtrk do čistil, pralnih sredstev, ličil in losjonov za telo. Vsebnost palmovega olja je pogosto prikrita, saj se skriva za več kot 400 različnimi imeni sestavin ([Ethical Consumer Research Association Ltd., 2024](#)). Nekatera od teh imen so »olje iz palmovih jeder«, »delno hidrogenirano palmovo olje«, »frakcionirano palmovo olje«, »organsko olje iz palmovih jeder«, »natrijev dodecil sulfat«, »Elaeis Guineensis«, »gliceril stearat«, »stearinska kislina« itd.). Seznam nekaterih imen sestavin, pridobljenih iz palmovega olja, lahko najdete v članku [Palm Oil's Dirty Secret: The Many Ingredient Names For Palm Oil](#) (»Umazana skrivnost palmovega olja: številna imena za palmovo olje kot sestavino«; Rainforest Action Network, 2011).

Eden najuspešnejših in najučinkovitejših načinov za zaščito gozdnih ekosistemov je »zaščita zemljiških pravic staroselskih ljudstev in najbolj izpostavljenih skupnosti, ki so od njih odvisne. Tradicionalna ozemlja staroselskih ljudstev in lokalnih skupnosti po ocenah vsebujejo 36 % preostalih nedotaknjenih gozdnih območij na svetu. Eden najboljših načinov za ohranitev gozdov je zagotoviti pravno priznanje pravic staroselskih skupnosti, da upravljajo s svojimi gozdovi in jih varujejo pred izkoriščanjem za nasade, rudnike in drug razvoj« ([Rainforest Action Network, 2023](#)).

Primer uspešne kampanje za zaščito gozdov in zemljiških pravic: Mreža Rainforest Action Network (RAN) je bila s svojimi kampanjami uspešna in je v zadnjih letih dosegla pomembne mejnike, vključno z opaznim zmanjšanjem krčenja gozdov v indonezijskem ekosistemu Leuser. Leta 2023 je indonezijska vlada objavila, da načrtuje priznanje tradicionalnih zemljiških pravic v Acehu, s čimer bodo lahko lokalne skupnosti zakonito upravljale s svojimi gozdovi. Poleg tega je Unilever, ena največjih mednarodnih korporacij na svetu, z uvedbo politike za zaščito zagovornikov človekovih pravic v kmetijskih dobavnih verigah vzpostavil svetovni precedens. Ta odločitev je mrežo RAN spodbudila, da je k sprejetju podobnih politik pozvala tudi druga velika podjetja za potrošniško blago. Ti dosežki kažejo na pomemben napredek pri zaščiti gozdov in skupnosti, ki so odvisne od njih ([Rainforest Action Network, 2023](#)).

6 podatkov, ki jih lahko predstavite učencem (poleg informacij na razstavnih panojih):

1. Po podatkih Evropske komisije je bilo med letoma 1990 in 2008 posekanih 5,5 milijona hektarov gozdov (skoraj dvakrat večja površina od Belgije). V Indoneziji vsako leto izkrčijo približno 500.000 hektarov, v Maleziji pa približno 100.000 hektarjev gozda.
2. Trenutno je gojenju oljne palme namenjenih več kot 63 % površin v Maleziji in 15 % površin v Indoneziji. S palmovim oljem so povezani tudi gozdni požari v teh dveh državah, saj jih večinoma povzročajo lokalni kmetje, ki zemljo premalo obdelujejo.
3. Za pridelavo palmovega olja oljne palme ne smejo rasti v višino, saj to otežuje obiranje plodov, zato drevesa posekajo, ko so še popolnoma živa. Na njihovo mesto posadijo nove palme in cikel se ponovi.
4. Povpraševanje po palmovem olju vpliva na biotsko raznovrstnost, saj sečnja uničuje habitate za avtohtone živali. V zadnjih 20 letih je zaradi nasadov oljnih palm po ocenah umrlo 50.000 orangutanov. Seveda so ogrožene tudi druge živali, kot so tigri, nosorogi in sloni.
5. Sečnja pospešuje podnebne spremembe, pridobivanje olja pa je zaradi uporabljenih kemikalij škodljivo za okolje. Pri razgradnji se v ozračje sprošča CO₂, proizvodnja nafte pa povečuje emisije toplogrednih plinov. Pri proizvodnji palmovega olja so zaradi slabih delovnih in varnostnih pogojev ter zlorabe otroškega dela in delavcev migrantov kršene človekove in delavske pravice (večina poceni delovne sile v proizvodnji palmovega olja prihaja iz Burme).
6. Množična proizvodnja krši zemljiške in človekove pravice staroselskih ljudstev, saj skupnostim nepravilno jemlje zemljo in poslabšuje njihove življenjske razmere. V takšnih okoliščinah vaščani sami prodajo svojo zemljo, da bi zaslužili, vendar s tem izgubijo možnost pridelave lastne hrane in jo morajo kupovati.

DODATNI PREDLOGI

- Učenci si lahko razstavo najprej ogledajo sami, nato pa se razdelijo v skupine. Če se odločite za to, dajte učencem z enakimi vlogami možnost, da se med seboj pogovorijo o zbranih informacijah še pred začetkom skupinske razprave oz. debate.

- Po razpravi lahko predvajate kratko (1.30 min) animacijo »[There's a Rang-tan in My Bedroom](#)« (»V moji spalnici je orangutan«; oglaševalska agencija Mother / Greenpeace, 2018). Za domačo nalogo lahko učenci napišejo esej o tem, zakaj je proizvodnja palmovega olja problematična.
- Eden od načinov predstavitve teme: Učenci naj na naslednjo uro prinesejo embalažo svojega najljubšega sladkega ali slanega prigrizka ali kozmetičnega izdelka (npr. kreme, losjona, šampona). Skupaj naj pregledajo sestavine ter razvrstijo izdelke glede na to, ali vsebujejo palmovo olje ali ne. Pozorni naj bodo na različna imena uporabljenega palmovega olja (dodatne informacije so na voljo v razdelku Informacijski kotiček).
- Za domačo nalogo lahko učenci preučijo oznake izdelkov, ki jih pogosto uporabljajo (npr. kozmetičnih izdelkov, sladkarij in drugih živilskih izdelkov, ki jih imajo doma). S svojimi telefoni lahko raziščejo tudi sestavine različnih izdelkov v spletnih trgovinah.
- Z učenci si oglejte dokumentarni film, na primer »[Green](#)« (»Zeleno«; Patrick Rouxel, 2009) ali »[Invisible Hands](#)« (»Nevidne roke«; Shrayshi Tandon, 2018), nato pa se z njimi pogovorite o glavnih izzivih proizvodnje palmovega olja in otroškega dela.
- Učencem naročite, naj preverijo, kako trajnostna je proizvodnja njihovih najljubših blagovnih znamk, in si ogledajo »[Preglednico rezultatov na področju palmovega olja](#)« (WWF, 2024).

WWF. (2024). 8 things to know about palm oil. Dostopno na: <https://www.wwf.org.uk/updates/8-things-know-about-palm-oil>.

Rainforest Action Network. (2023). Big Wins for Forest and Communities. Dostopno na <https://www.ran.org/the-understory/big-wins-for-forest-and-communities>.

Rainforest Action network. (2022). *Carbon bomb scandals. Big brands driving climate disaster for palm oil*. Dostopno na <https://www.ran.org/wp-content/uploads/2022/09/Rainforest-Action-Network-Leuser-Report-FINAL-WEB.pdf>.

Cooper, S. (2020). *Southeast Asia's hunter-gatherers and palm oil*. Dialogue Earth. Dostopno na <https://dialogue.earth/en/forests/southeast-asias-hunter-gatherers-and-palm-oil>.

Environmental Investigation Agency UK. (2021). *Forests. Burning Questions. Credibility of sustainable palm oil still illusive*. Dostopno na <https://eia-international.org/wp-content/uploads/Burning-Questions-2021-SPREADS.pdf>.

Guardian. (2019). How the world got hooked on palm oil. Dostopno na <https://www.theguardian.com/news/2019/feb/19/palm-oil-ingredient-biscuits-shampoo-environmental>.

Hunt, T., Ethical Consumer Research Association Ltd. (2024). Palm oil labelling. Dostopno na <https://www.ethicalconsumer.org/palm-oil/palm-oil-labelling>.

Rainforest Action network. (2024). Inside the Palm Oil Supply Chain: From Indonesia to Your Grocery Store. Dostopno na <https://www.ran.org/leuser-watch/new-video-inside-the-palm-oil-supply-chain-from-indonesia-to-your-grocery-store>.

Rainforest Action network. (2023). Keep Forests Standing. Evaluating the Brands Driving Deforestation and Human Rights Violations. Dostopno na https://www.ran.org/wp-content/uploads/2023/11/KFS_Scorecard_2023.pdf.

Statista. (2024). Leading importers of palm oil worldwide in 2022. Dostopno na <https://www.statista.com/statistics/1023677/palm-oil-importer-leading-global>.

VIRI IN PREDLOGI ZA NADALJNO

OBRAVNAVO TEME

Ta učna aktivnost temelji na lekciji »Palmi all«, ki jo je v sodelovanju z organizacijo Mondo zasnovala Kadri Kalda ter predstavlja dodatek k razstavi »Palmiöli lugu – inimõigustest ja keskkonnaohtudest« (»Pod palmovim oljem – človekove pravice in nevarnosti za okolje«; Mondo, 2017), ki obravnava okoljske probleme in kršitve človekovih pravic kot posledice proizvodnje palmovega olja. Fotograf: Liis Treimann.

UNDP China. (2020). Mapping the Palm Oil Value Chain. Opportunities for sustainable palm oil in Indonesia and China. Dostopno na https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/cn/Palm_oil_report_EN.pdf.

International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. (2018). Oil palm and biodiversity. A situation analysis by the IUCN Oil Palm Task Force. Dostopno na <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2018-027-En.pdf>.

Serendipalm. (2024). Organic & Fair Trade Palm Oil. Dostopno na <https://serendipalm.com>.

Unterkircher, C. (Ed.), GLOBAL 2000 (2017). Palm Oil – Environmental Destruction, Stolen Land. SUPPLY CHA!NGE – Make Supermarkets fair. Dostopno na https://focus.si/wp-content/uploads/2017/04/G2_216_Palmoil_REPORT_EN_WEB.pdf.

Solidaridad. (2022). Palm oil Barometer 2022. The inclusion of smallholder farmers in the value chain. Dostopno na https://www.solidaridadnetwork.org/wp-content/uploads/2022/09/Palm-Oil-Barometer-2022_solidaridad.pdf.

IndexMundi. (2024). Palm Oil Domestic Consumption by Country in 1000 MT. Dostopno na <https://www.indexmundi.com/agriculture/?commodity=palm-oil&graph=domestic-consumption>.

WWF. (2024). Palm Oil Scorecard 2024. WWF, 2024. Dostopno na <https://palmoilscorecard.panda.org>.

Ritchie, H., Our World in Data. (2014). Palm Oil. Explore palm oil production across the world and its impacts on the environment. Dostopno na <https://ourworldindata.org/palm-oil>.

The Observatory of Economic Complexity. (2024). Palm oil. Dostopno na <https://oec.world/en/profile/hs/palm-oil>.

Rainforest Action Network. (2011). Palm Oil's Dirty Secret: The Many Ingredient Names For Palm Oil. Dostopno na https://www.ran.org/the-understory/palm_oil_s_dirty_secret_the_many_ingredient_names_for_palm_oil.

Phillips, J., Dialogue Earth. (2021). An illustrated history of industrial palm oil. Dostopno na <https://dialogue.earth/en/forests/illustrated-history-of-industrial-palm-oil>.

Statista. (2024). Production volume of palm oil worldwide from 2012/13 to 2023/24. Dostopno na <https://www.statista.com/statistics/613471/palm-oil-production-volume-worldwide>.

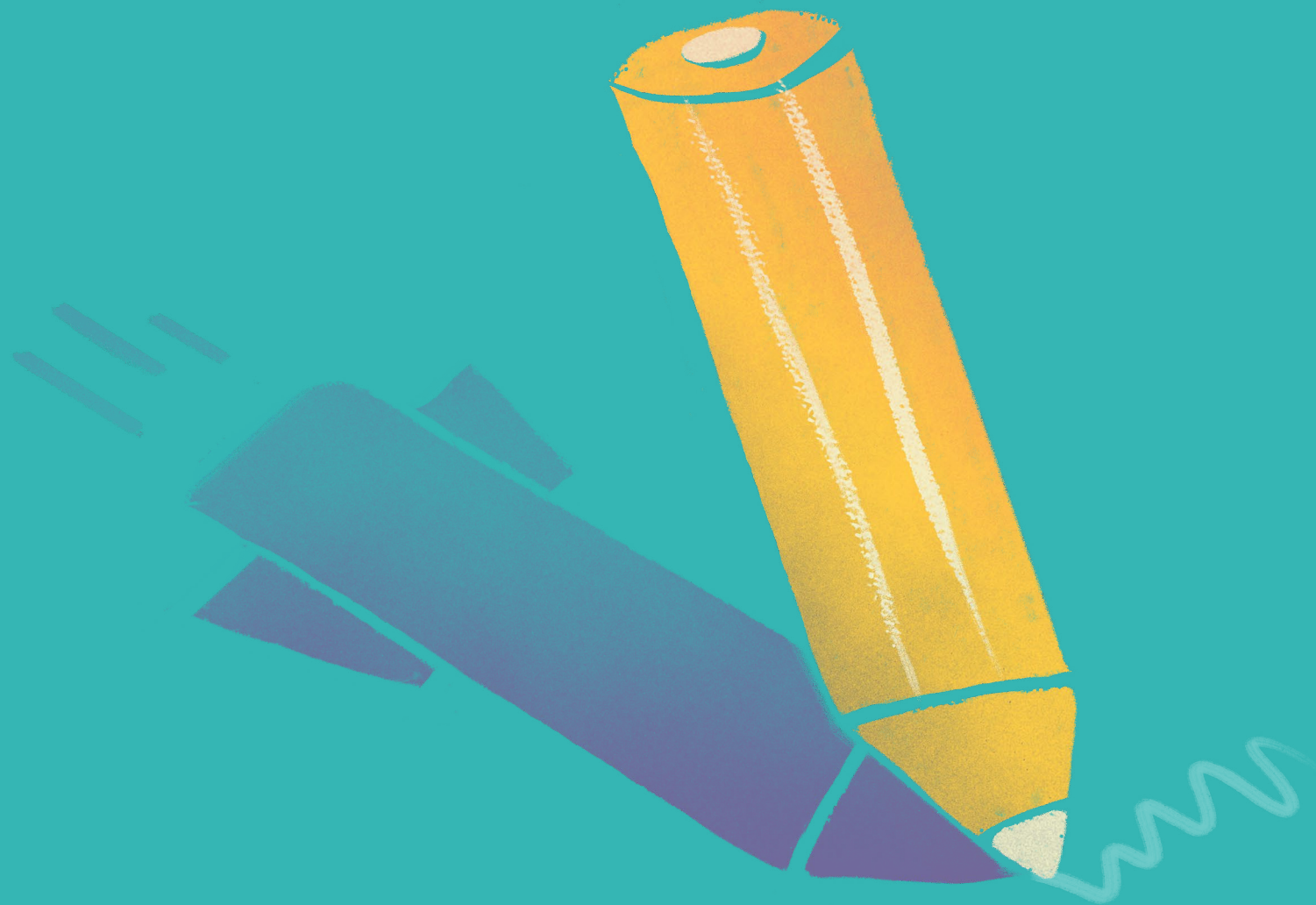
Okrogla miza za trajnostno palmovo olje. (2024). Driving change with sustainable palm oil. In: <https://rspo.org/who-we-are>.

Greenpeace International. (2018). The Final Countdown. Dostopno na <https://www.greenpeace.org/international/publication/18455/the-final-countdown-forests-indonesia-palm-oil>.

Finnwatch. (2014). The law of the jungle. Corporate responsibility of Finnish palm oil purchases. Dostopno na <https://www.finnwatch.org/images/palmoil.pdf>.

Mother advertising agency / Greenpeace. (2018). Animacija "There's a Rang-tan in My Bedroom" – pripovedovalka Emma Thompson. Dostopno na <https://media.greenpeace.org/asset-management/27MZIFJWY4WSN>.

»NEKEGA DNE BOM ...«.

09 »NEKEGA DNE BOM ...«.

Ta učna aktivnost s pomočjo virtualne razstave fotografa Vincenta Tremeauja pomaga učencem, da izboljšajo svoje znanje angleškega jezika, hkrati pa spoznajo sanje otrok, ki živijo na vojnih in konfliktnih območjih. Učenci si bodo ogledovali fotografije, širili svoj besedni zaklad v angleščini ter s skupinskimi pogovori in reflektivnim pisanjem razvijali empatijo, kritično razmišljanje in kulturno ozaveščenost.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

5–30

Starostna skupina

14–19

Čas trajanja

60–75 minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Učenci si ogledajo in se pogovorijo o virtualni razstavi »One day I will« (»Nekega dne bom«) fotografa Vincenta Tremeauja, posvečeni otrokom na vojnih in konfliktnih območjih.

Veščine:

Učenci z analizo fotografij, ki prikazujejo želje in sanje otrok, ki jih pestijo nesreče in konflikti, razvijajo empatijo, kritično razmišljanje in kulturno zavest.

Učenci z ogledom virtualne razstave in pogovorom o njej izboljšujejo svoje znanje angleškega jezika.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

angleščina, likovna umetnost, etika, geografija, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

računalniki, tablice ali pametni telefoni z dostopom do interneta za vsakega učenca (če so na voljo), projektor s platnom za skupinski ogled razstave v okviru razreda, pisala, papir

* Internetna povezava na virtualno razstavo »One day I will« (»Nekega dne bom«) Vincenta Tremeauja: <https://dokfoto.ee/vn/mondo/VincentTremeau/ENG>.

NAVODILA

POMEMBNA OPOMBA

Pred začetkom te aktivnosti naj si učitelj vzame nekaj časa za razmislek o učencih v razredu. Če so v skupini tudi otroci, ki so živeli na vojnem ali konfliktnem območju, jim lahko ta aktivnost povzroči ponovno travmo. Te učence pred poukom na štiri oči seznanite s temo aktivnosti in jim povejte, da lahko po želji aktivnost nadomestijo z individualnim delom. Če učenci želijo sodelovati pri aktivnosti, jim vprašanja postavljajte le v primeru, da so izrecno izrazili željo odgovarjati oziroma govoriti o teh temah.

1. KORAK – UVOD

10 MINUT

1. Začnite z razpravo o tem, kaj so sanje in želje, ter poudarite, da so to univerzalne želje, ki jih imajo ljudje po vsem svetu, ne glede na okoliščine, v katerih živijo. Pri tem lahko učence vprašate:

→ *Kakšne so vaše sanje in želje? Kdo želite biti v prihodnosti?*

Učitelj lahko učence spodbudi k pogovoru o tem, kako vojaški spopadi in vojne otrokom preprečujejo, da bi uresničili svoje sanje.

Učence vprašajte:

→ *S kakšnimi težavami se soočajo otroci na območjih, kjer potekajo vojaški spopadi ali vojne?*

2. Učitelj predstavi virtualno razstavo »One Day I Will« (»Nekega dne bom«) avtorja Vincenta Tremeauja in pojasni, da so na njej predstavljene fotografije otrok na vojnih in konfliktnih območjih, ob fotografijah pa so opisane njihove želje. Razstava se osredotoča na vztrajnost in upanje sredi težkih preizkušenj, ki vejata iz želja in sanj otrok.

2. KORAK – OGLED RAZSTAVE

10 MINUT

Učitelj prikaže virtualno razstavo na projektorju ali velikem zaslonu, da si jo lahko ogleda celoten razred, ter vodi učence po razstavi, pri čemer posebno pozornost nameni fotografijam po lastni izbiri. Prikaže lahko na primer portrete otrok določene starosti, iz določene države ali pa otrok s podobnimi željami.

Učitelj izbere 1–2 fotografiji in ju analizira skupaj s skupino. Učenci lahko ugibajo, kaj si ta otrok želi postati v prihodnosti, si preberejo njegove želje ter se skupaj pogovorijo o njegovi zgodbi. Pri tem lahko uporabite usmerjevalna vprašanja, kot so:

- *Zakaj menite, da ta otrok sanja prav o tem poklicu?*
- *Kaj se počutite in o čem razmišljate ob ogledu te fotografije? Zakaj?*
- *V čem so njihove sanje podobne vašim željam za prihodnost ali drugačne od njih?*

3. KORAK – ŠIRJENJE BESEDNEGA ZAKLADA

10 MINUT

Učitelj izbere ključne pojme, povezane z vojno, konflikti in vztrajnostjo (npr. konflikt, trdoživost, stiska, pogum, vztrajnost), in jih napiše na tablo.

Nato se z učenci pogovori o pomenu teh besed, pri čemer navaja primere uporabe ter učence spodbuja, da povedo, kako določen pojem razumejo sami.

Pri razlagi pomena novih besed učitelj besedišče poveže s primeri, ki so jih učenci pred tem videli na razstavi.

4. KORAK – SKUPINSKA RAZPRAVA

20 MINUT

Učenci se razdelijo v manjše skupine, učitelj pa jim pokaže, kako se lahko na svojih pametnih telefonih oz. računalnikih sprehajajo po virtualni razstavi. Vsaka skupina naj si izbere eno fotografijo z razstave. Da si bo vsaka skupina izbrala drugo fotografijo, lahko učitelj različnim skupinam dodeli različne sobe (sobo št. 1, 2 ali 3) ali pa vnaprej določi portrete, med katerimi lahko izbirajo. Izbor lahko temelji na starosti ali državi izvora predstavljenih otrok, njihovem spolu ali njihovem sanjskem poklicu.

Učenci naj v ločenih skupinah analizirajo fotografije ter se pogovorijo o naslednjih vprašanjih:

- *S kakšnimi izzivi se po vašem mnenju sooča otrok na fotografiji?*
- *Kako njegove želje odražajo njegovo vztrajnost in upanje?*
- *Kaj se lahko od njega naučimo o vztrajnosti in pogumu?*

Po razpravi vsaka skupina predstavi svoje ugotovitve ostalim skupinam. Učitelj pomaga učencem iskati podobnosti in razlike med zgodbami otrok.

5. KORAK – PISANJE

20 MINUT, LAHKO TUDI V OBLIKI DOMAČE NALOGE

Učitelj naroči učencem, naj izberejo fotografijo z razstave, ki jim je najbolj všeč oz. je nanje naredila največji vtis, ter napišejo en odstavek refleksivnega besedila, v katerem bodo predstavili želje otroka na fotografiji ter svoje misli in občutke o njihovem položaju.

6. KORAK – RAZMISLEK IN ZAKLJUČEK

10 MINUT, LAHKO TUDI PRI NASLEDNJI URI

Če je na voljo dovolj časa, lahko učenci svoje napisane odstavke predstavijo razredu.

Učitelj usmerja kratko razpravo o tem, kaj so se otroci naučili na ogledani razstavi, s poudarkom na temah, kot so vztrajnost, empatija in upanje.

Pri tem si lahko pomaga z naslednjima vprašanjema:

- Kaj imajo po vašem mnenju otroci, prikazani na razstavi, skupnega z vami in kaj med seboj?
- Kaj ste se naučili iz zgodb teh otrok?

Učitelj učence spodbudi k razmisleku o tem, kako lahko pomagajo otrokom na vojnih in konfliktnih območjih, tako v svetu kot v lastnih skupnostih.

Poleg tega se lahko z učenci pogovori o naslednjem vprašanju:

- Kaj lahko v svojih skupnostih storimo za večje razumevanje in naklonjenost med različnimi skupinami?

DODATNI PREDLOGI

- Učenci lahko raziščejo ter predstavijo (v obliki pisnih poročil, predstavitev ali ustvarjalnih projektov) zgodbe otrok, ki so uspešno prebrodili stiske na vojnih in konfliktnih območjih (npr. Malala Yousafzai, Bana Alabed, Ishmael Beah, Ana Frank itd.).
- Učenci lahko raziščejo spletne vire, kot sta zemljevida [Global Peace Index Map](#) ali [Global Conflict Tracker](#), ter poiščejo informacije o konfliktih v državah, predstavljenih na razstavi.
- Učenci lahko proučijo naravo, kulturo, zgodovino in običaje na razstavi predstavljenih držav. Ne pozabite poudariti, da so te države izjemne v številnih pogledih in da jih ne bi smeli poznati le po konfliktih oz. vojni.

VIRI

Koolituskeskus, M. M. M. J. (2024). *Virtual exhibition »One Day, I Will«* – Maailmakool. Maailmakool. Dostopno na <https://maailmakool.ee/materjalid/100004/vn-dokfoto-vincent-tremeau>.

Global Conflict Tracker. (2024). Global Conflict Tracker. Dostopno na <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker>.

Vision Of Humanity. (2024). *Global Peace Index Map > The most & least peaceful countries*. Dostopno na <https://www.visionofhumanity.org/maps/#>.

ODPRAVA V DEŽELO ENAKOSTI

10 ODPRAVA V DEŽELO ENAKOSTI

Aktivnost je namenjena kritičnemu razmisleku o enakosti spolov. Čeprav je svet v mnogih pogledih postal bolj enakopraven, je do resnične enakosti še dolga pot. Ženske se sicer pogosteje kot nekoč odločajo za visokošolsko izobraževanje in poklicno pot, vendar se norme glede nekaterih poklicev, skrbi za sorodnike, varstva otrok in gospodinjskih opravil še vedno spreminjajo zelo počasi. Ta aktivnost učence spodbuja h kritičnemu razmišljanju o stanju na področju enakosti spolov doma in po svetu. S pomočjo domišljije in risanja raziskujejo vprašanja enakosti spolov, diskriminacije in enakih možnosti.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

9–30

Starostna skupina

13+

Čas trajanja

90 minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilji:

Cilj aktivnosti je učence spodbuditi h kritičnemu razmisleku o stanju na področju enakosti spolov doma in po svetu.

Učenci s pomočjo risanja zemljevida raziskujejo vprašanja enakosti spolov, stereotipov, diskriminacije, pravičnosti in enakih možnosti.

Učenci kritično razmišljajo in razpravljajo o pomenu enakosti za vse ljudi.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, umetnost, zgodovina, geografija,
aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

listi papirja, svinčniki, plakati, barvni flomastri
ali voščenke

Priloge:

- Priloga 1 – Kviz
- Priloga 2 – Kartice za glasovanje

NAVODILA

1. KORAK

5 MINUT

Učitelj učence vpraša, katere lastnosti se po njihovem mnenju pogosto pripisujejo ženskam in katere moškim (npr. ženske so ranljive, čustvene, dobre kuharice ...; moški so odločni, tekmovalni, dobri v nogometu ...). Primere naštetih lastnosti zapiše na tablo. Dekleta in fante posebej vpraša, če bi se lahko poistovetili z naštetimi lastnostmi ter zakaj (ne).

2. KORAK

10 MINUT

V nadaljevanju sledi kratek kviz o položaju žensk po svetu (Priloga 1). Učitelj učencem razdeli kartice za glasovanje (Priloga 2). Nato jim eno za drugim prebere vprašanja. Po vsakem vprašanju naj učenci dvignejo kartice s črko, za katero menijo, da predstavlja pravilni odgovor.

Glasove za posamezni odgovor lahko učitelj prešteje ter na ta način pripravi statistiko odgovorov v posameznem razredu, ki jo kasneje med razpravo predstavi učencem in se z njimi pogovori o tem, kaj se skriva za številkami in statističnimi podatki pri pravih odgovorih. Na ta način lahko učencem poda informacije, s pomočjo katerih bodo v nadaljevanju lažje ustvarili zemljevid.

3. KORAK

5–10 MINUT

Učitelj učencem pojasni, da bodo v nadaljevanju v skupinah risali namišljen zemljevid za odpravo v »deželo enakosti« – deželo, kjer obstaja resnična enakost spolov. Razloži jim, da je to dežela, v kateri imajo moški in ženske enake možnosti. Dežela obstaja nekje daleč in jo želimo obiskati, da bi se naučili o enakosti spolov v različnih kulturah.

Učenci bodo morali pri risanju uporabiti različne simbole in metafore, npr. deročo reko, polno krokodilov (krokodili lahko predstavljajo spolne stereotipe), ali temni gozd (prispevajo za nekaj skrivnostnega in nepoznanega). Učitelj naj našteje še nekaj drugih primerov simbolov oz. metafor (npr. strela – nevarnost, srce – ljubezen, črna mačka – nesreča). Da bi spodbudil domišljijo učencev, lahko učitelj izvede hitro možgansko nevihto in učence povpraša o različnih metaforah in simbolih, ki se pogosto uporabljajo pri

namiznih ali računalniških igrah, stripih, knjigah ipd. Našteto lahko učenci uporabijo pri risanju zemljevidov.

4. KORAK

10 MINUT

Učenci se razdelijo v manjše skupine po 3–5 oseb, pri čemer naj (če je možno) vsaka skupina vključuje tako dekleta kot fante.

Učitelj skupinam razdeli liste papirja in svinčnike ter jim pove, da imajo na voljo 10 minut, da razmislijo in se pogovorijo o naslednjih treh vprašanjih, svoje odgovore pa naj zapišejo na list papirja:

- ➔ Kako si predstavljate »deželo enakosti«, kjer imajo ženske in moški enake možnosti?
- ➔ Na kakšne ovire lahko naletite na poti do te dežele?
- ➔ Kako boste premagali te ovire?

5. KORAK

20–25 MINUT

Vsaka skupina naj nariše svoj izmišljen zemljevid. Učenci naj pri risanju uporabijo različne simbole in metafore, s katerimi bodo ustvarili vizualno predstavitev odprave v deželo enakosti, vključno z ovirami in rešitvami, s katerimi bi se lahko srečali na poti.

Na zemljevidu naj narišejo ovire, ki bi jih lahko (zlasti dekleta) srečali na poti do cilja. Za te ovire naj uporabijo različne metafore in simbole, kot so npr. naravni pojavi, stavbe, ljudje in živali. Skupine si lahko za ovire izmislijo tudi svoje simbole.

Učitelj naj učence opozori, da naj na ob rob ali na dno zemljevida narišejo tudi legendo za razlago uporabljenih simbolov.

6. KORAK

15 MINUT

Ko učenci končajo z risanjem, vsaka skupina drugim predstavi svoj zemljevid. Pri predstavitvi naj predstavniki skupin izpostavijo nekaj glavnih ovir, ki so jih narisali na poti do dežele enakosti. Ko končajo s predstavitvami, učitelj zemljevide nalepi na vidno mesto v razredu, tako da si jih bodo lahko učenci tudi pobližje ogledali.

7. KORAK

15–20 MINUT

Po podrobnem ogledu vseh zemljevidov naj učenci sedejo v krog. Sledi razprava, pri kateri

naj se učitelj najprej osredotoči na potek dela v skupinah, nato pa na vprašanja, povezana z obravnavano tematiko (ne)enakosti spolov. Učitelj naj učence vpraša:

- *Kakšne so bile vaše predstave o izmišljeni deželi enakosti?*
- *V čem so si bile vaše predstave med seboj podobne in v čem so se razlikovale?*
- *Kako ste se v skupini dogovorili za izdelavo zemljevida?*
- *Ste prepoznali in narisali podobne ovire na poti v deželo enakosti? Katere?*
- *Kako lahko vaše zemljevide o izmišljeni deželi enakosti povežete z resničnim življenjem?*
- *S katerimi ovirami se v resničnem življenju najpogosteje soočajo ženske? Kako bi lahko premagale te ovire?*
- *Pri katerih poklicih doma in po svetu je neenakost spolov najbolj opazna? Kaj so po vašem mnenju glavni razlogi za to?*
- *Kako so spolni stereotipi najpogosteje prikazani v reklamah, filmih, knjigah, računalniških igrar idr.?*
- *Do kakšnih predsodkov ali celo diskriminacije na podlagi spola lahko privedejo spolni stereotipi?*
- *Ali veste, kaj je »roza davek«?*
- *Ste se sami že kdaj znašli v situaciji, ko zaradi predsodkov, povezanih z vašim spolom, niste imeli možnosti uresničiti svojih idej? Kaj ste naredili?*
- *Kakšna bi bila lahko resnična dežela enakosti, če bi si vsi na svetu prizadevali za enakost spolov?*

INFORMACIJSKI KOTIČEK

- **Enakost spolov** pomeni, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj (Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM), 4. člen).
- **Enako obravnavanje spolov** pomeni odsotnost neposredne in posredne oblike diskriminacije zaradi spola.
- **Neposredna diskriminacija** zaradi spola je pojav, pri katerem je, je bila ali bi lahko bila oseba zaradi svojega spola v enakih ali podobnih okoliščinah obravnavana slabše

kot oseba nasprotnega spola. Posredna diskriminacija zaradi spola je pojav, ko na videz nevtralne določbe, merila ali ravnanje v enakih ali podobnih okoliščinah in pogojih postavljajo osebe enega spola v manj ugoden položaj, razen če so te določbe, merila ali ravnanje ustrezni, potrebni in upravičeni z objektivnimi dejstvi, ki niso povezana s spolom (ZEMŽM, 5. člen).

- **Spolni stereotipi** so vnaprejšnje predstave, po katerih so ženskam in moškim arbitrarno pripisane lastnosti in vloge, ki jih določa in omejuje njihov spol. Spolni stereotipi lahko omejujejo tako razvoj naravnih talentov in sposobnosti deklet in fantov, žensk in moških, kot tudi njihove izobraževalne in poklicne izkušnje in življenjske priložnosti nasploh. Stereotipi o ženskah so posledica in hkrati vzrok globoko zakoreninjenih stališč, vrednot, norm in predsodkov o ženskah. Uporabljajo se za upravičevanje in ohranjanje zgodovinskih razmerij premoči moških nad ženskami in kot seksistična stališča, ki zavirajo napredovanje žensk ([Evropski inštitut za enakost spolov](#), 2024).
- **Stereotip** pomeni posploševanje in pripisovanje določenih lastnosti posameznicam in posameznikom na podlagi njihove pripadnosti skupini, ki ni povezana z njihovimi individualnimi lastnostmi. Stereotipi, še posebej negativni, so zmotni in škodljivi, saj ne odražajo resničnosti in temeljijo na podlagi omejenih in nezadostnih ter včasih popolnoma napačnih informacij.
- **Seksizem** je miselnost ali ravnanje, ki temelji na zapostavljanju pripadnikov določenega spola, navadno žensk.
- **Predsodek**: Medtem ko stereotype lahko definiramo tudi kot poenostavljene informacije o skupini ljudi, pa se predsodki nanašajo na prepričanja, misli in odnos, ki ga nekdo goji do teh ljudi ali skupin. Pogosto se kaže v nespoštljivem, nestrpnem in prezirljivem odnosu do drugih in drugačnih, na primer pripadnic in pripadnikov drugih narodov, etničnih skupnosti, kultur, do oseb z drugačnim načinom življenja, versko pripadnostjo, spolno usmeritvijo itd.
- **Biološki spol** je spol, ki je nekomu določen ob rojstvu in se nanaša na reproduktivne organe.
- **Družbeni spol** se nanaša na lastnosti, ki jih (večinska) družba pripisuje ženskam in moškim. Zaradi pripisovanja teh lastnosti posameznemu spolu se lahko zgodi, da

oseba ne postane to, kar si želi, ampak to, kar od nje pričakuje družba (npr. dekle se ne odloči za treniranje boksa, ker v družbi prevladuje mnenje, da »ta šport ni za punce«; fant se ne vpiše v srednjo kozmetično šolo, ker mu okolica sporoča, da »to ni poklic za fanta«, ipd.).

- **Spolna nevtralnost** je izraz, ki se nanaša na uporabo neseksističnega jezika, vključujočega jezika oziroma jezika, ki je pravičen glede na spol. Namen spolno nevtralnega jezika je izogibanje izbiram besed, ki bi bile lahko zaznane kot pristranske, diskriminatorne ali žaljive, ker nakazujejo, da je eden izmed (družbenih) spolov norma. Uporaba jezika, ki je pravičen glede na spol in vključujoč, prispeva tudi k zmanjšanju stereotipov o spolih, spodbuja družbene spremembe in prispeva k uresničevanju enakosti spolov (Evropski parlament, 2018).
- **Roza davek** je pojav, ko dobrine, namenjene ženskam, brez pravega razloga stanejo več kot dobrine, namenjene moškim. Izraz označuje tudi davke na nujno potrebne higienske pripomočke za ženske, kot so vložki in tamponi.
- **Neplačano delo:** Ženske na svetovni ravni še vedno opravljajo veliko več neplačanega dela, predvsem v gospodinjstvu, pri delu na družinskih kmetijah ali pri skrbi za sorodnike, kar jim onemogoča iskanje plačanega dela oz. zanje pomeni »dvojno zaposlitev«. Razporeditev dela med ženske in moške pri opravilih, kot so kuhanje, čiščenje, varstvo otrok ipd., bi bilo enostavno spremeniti. Ker je na trgu dela vse več žensk, moški nimajo več izgovora, da si ne bi prizadevali za enakomernejšo porazdelitev neplačanega dela. Če se ne zavedamo, da ta neenakost še vedno obstaja, lahko dobimo lažen občutek napredka. Razlike med spoloma pri neplačanem skrbstvenem in gospodinjanskem delu so največje v severni Afriki in zahodni Aziji, kjer je povprečno razmerje tovrstnega dela med ženskami in moškimi skoraj 6:1. Neenakosti med spoloma so prisotne tudi v državah z visokimi dohodki, vendar na prvi pogled niso tako očitne (Evropski inštitut za enakost spolov, 2024).

DODATNI PREDLOGI

Uvod v aktivnost: Za uvod v aktivnost lahko učitelj učence vpraša, v katerih oglasih se najpogosteje pojavljajo spolni stereotipi. Če ima na voljo računalnik z internetno povezavo in projektor, si lahko učenci nekaj teh oglasov ogledajo. Učitelj lahko predvaja tudi videoposnetek »[Labels Against Women](#)« (Pantene Commercial, 2013; Znamke proti ženskam, reklama Pantene, 2013) ter se z učenci in učenkami pogovori o njem.

Risanje zemljevida: Če učenci ne vedo, kako naj narišejo svoje zamisli, jim učitelj lahko predlaga, naj si predstavljajo npr. žensko, ki prečka »most izobrazbe« nad deročo reko, polno krokodilov, ki predstavljajo predsodke, s katerimi se ženske soočajo na svojih kariernih poteh; lahko si predstavljajo moškega s svetniškim sijem, ki opravlja delo vzgojitelja v vrtcu, drugi moški pa nanj gledajo z balkona (zviška). Spomni jih lahko tudi na primere spolnih stereotipov, ki so povezani z lastnostmi, ki naj bi veljale za ženske in moške (1. korak), oz. se najpogosteje pojavljajo v vašem okolju.

Razširitev aktivnosti: Učenci naj v manjših skupinah izdelajo spolno nevtralen oglas za izbrani izdelek (vse skupine za isti izdelek, ki je v medijih pogosto povezan s spolnimi stereotipi, npr. pralni prašek). Oglas lahko izdelajo v obliki risbe, kratkega videoposnetka ali skeča. Ko drug drugemu predstavijo svoje oglase, se učitelj z njimi pogovori o tem, kako je bilo pripraviti tak oglas, kaj jim je povzročalo največje težave ipd. Vpraša jih tudi, če poznajo kakšen primer spolno nevtralnega oglasa, ki se trenutno pojavlja v medijih.

VIRI

Učna aktivnost temelji na dejavnosti za mlade »Pot v deželo enakosti«, ki so jo pripravili partnerji konzorcija YouPart, med njimi tudi Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje (2023).

Uradni list RS, št. 59/2002. Zakon o enakih možnostih žensk in moških. Dostopno na <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO3418>.

Ule, M. (2004). Socialna psihologija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

#to sem jaz (2024). Kakšen vpliv imajo (nate) spolni stereotipi? Dostopno na <https://www.tosemjaz.net/razisci/druzina-prijatelji-in-vrstniki/kaksen-vplivimajo-nate-spolni-stereotipi>.

Evropski inštitut za enakost spolov. (2024). Gender Equality Index. Dostopno na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023>.

Mednarodna organizacija dela. (2024). Statistics on unpaid work. Dostopno na <https://ilostat.ilo.org/topics/unpaid-work>.

Program Združenih narodov za razvoj. (2024). Gender Inequality Index. Dostopno na <https://hdr.undp.org/data-center/thematic-compositeindices/gender-inequality-index#/indicies/GII>.

OZN. (2024). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

United Nations, Treaty Series , vol. 1249, p. 13. Dostopno na https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&clang=_en.

UNICEF. (2024). Girls' education. Gender equality in education benefits every child. Dostopno na <https://www.unicef.org/education/girls-education>.

Evropski inštitut za enakost spolov. (2024). Gender stereotypes. Dostopno na https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1223?language_content_entity=en.

Gapminder foundation. (2024). Gapminder. Dostopno na <https://www.gapminder.org>.

Evropski parlament. (2018). Gender-neutral language in the European Parliament. Dostopno na https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf.

Speak With Adam. (2016). "Labels Against Women" Pantene Commercial 2013 [Video]. YouTube. Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=kaB3BT9v-P4>.

UČNA AKTIVNOST: **GLOBALNA VPRAŠANJA**

ORODJA ZA VIZUALIZACIJO PRI ANALIZI DOKUMENTARNIH FILMOV

11 ORODJA ZA VIZUALIZACIJO PRI ANALIZI DOKUMENTARNIH FILMOV

Aktivnost je namenjena naslavljanju različnih globalnih izzivov. Orodja za vizualizacijo so lahko učencem v pomoč pri analizi dokumentarnih filmov o globalnih vprašanjih. S pomočjo treh delovnih listov lahko učenci na ustvarjalen način izluščijo informacije iz dokumentarnega filma. Pri tem se lahko osredotočijo na analizo likov, na časovnico ali pa na določeno temo. Gradivo je mogoče uporabiti v vseh primerih, ko učenci delajo z dokumentarnim filmom.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

5–35

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

45–90
minut

(odvisno od
dolžine filma)

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Cilj:

Z vključevanjem risanja in vizualizacije lahko povečamo zavzetost in razumevanje učencev pri analizi dokumentarnih filmov.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

etika, geografija, umetnost, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

natisnjeni delovni listi, oprema za ogled dokumentarnega filma

Priloge:

- Priloga 1 – Delovni list za analizo likov
- Priloga 2 – Delovni list za prikaz časovnice
- Priloga 3 – Delovni list za tematski miselni vzorec

NAVODILA

1. KORAK – UVOD

5 MINUT

Učitelj predstavi dokumentarni film, ki ga je izbral za aktivnost. Na kratko predstavi njegove teme in namen ter učence prosi, naj povedo, kaj že vedo o tej temi iz medijev ali iz pogovorov z družino in prijatelji.

Učitelj predstavi orodje za vizualizacijo, ki ga bodo učenci uporabljali med ogledom (dobro je, da izberete delovni list, ki je najprimernejši za izbrani dokumentarec, in natisnete več kopij za učence). Učenci se lahko dodatno pozanimajo, kako zapisati svoje ideje iz filma na delovni list, da bodo razumeli, kako ga uporabljati. Učenci so lahko pri izpolnjevanju delovnega lista ustvarjalni, uporabljajo lahko različne barve, simbole in dodatne risbe.

Uporabite lahko enega od naslednjih delovnih listov:

DELOVNI LIST: Analiza likov

- Učenci na delovni list zapišejo najpomembnejše informacije o enem izmed glavnih likov v dokumentarnem filmu. Lik si lahko izberejo sami, lahko pa jim različne like dodeli učitelj. Učenci naj si zapišejo pomembne informacije o liku, kot so osebni podatki (ime, starost, narodnost, spol itd.), motivi, misli, želje in ideje, odnosi, izzivi ter njihov razvoj skozi film (preteklost in sedanjost).
- Učenci lahko za predstavitev različnih vidikov razvoja lika uporabijo simbole, barve in opombe.

DELOVNI LIST: Prikaz časovnice

- Učenci naredijo časovnico ključnih dogodkov, prikazanih v dokumentarnem filmu. Na ta način bodo bolje razumeli kronološki vrstni red dogodkov in njihov pomen.
- Učenci lahko s simboli in slikami predstavijo ključne dogodke, lokacije, prelomnice, konflikte, odkritja ali pomembne trenutke v dokumentarnem filmu.

DELOVNI LIST: Tematski miselni vzorec

- Učitelj vsakemu učencu ali skupini dodeli določeno temo, ki jo obravnava dokumentarec (npr. socialna pravičnost, okoljska vprašanja, človekove pravice, enakost spolov).

- Učenci ustvarijo miselni vzorec, v katerem z uporabo informacij iz dokumentarnega filma vizualno prikažejo povezave med različnimi vidiki dodeljene teme.

2. KORAK – OGLED DOKUMENTARNEGA FILMA

20–75 MINUT

Učitelj predvaja dokumentarni film. Če je film predolg, da bi si ga ogledali med eno šolsko uro, ga lahko predvajate po odlomkih, pri čemer se osredotočite na ključne prizore, ki prikazujejo like, teme in ključne dogodke.

Učitelj spodbuja aktivno gledanje z usmerjevalnimi vprašanji ali namigi, povezanimi z delovnimi listi za vizualizacijo.

Po koncu projekcije učitelj učencem da na voljo dodaten čas, da dokončajo svoje delo.

3. KORAK – SKUPINSKA RAZPRAVA IN PRIKAZ REZULTATOV

15 MINUT

Sprehod po galeriji:

- Učenci razporedijo svoje vizualizacije po sobi, tako da naredijo »sprehod po galeriji«.
- Učenci lahko proučujejo in razpravljajo o delih drug drugega ter se pogovarjajo o podobnostih, razlikah in novih spoznanjih.

Skupinska razprava:

- Učitelj na podlagi vizualizacij usmerja skupinsko razpravo in ugotavlja, kako si različne skupine razlagajo like, teme in prizore.

4. KORAK – ZAKLJUČEK IN RAZMISLEK

5 MINUT

Učenci lahko individualno ali v manjših skupinah razmislijo o tem, kako so s pomočjo vizualizacije poglobili svoje razumevanje tem, obravnavanih v dokumentarnem filmu.

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Priročnik z naslovom Kuharica za vizualno fasilitacijo ("Visual Facilitation Cookbook"; v angleščini) vsebuje nasvete o uporabi pripomočkov za risanje za analizo in sistematizacijo znanja in vsebin: https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1430/VF-cookbook-web.pdf.

DODATNI PREDLOGI

- Morda bo koristno, če začnete s krajšimi posnetki za analizo, da se učenci navadijo na obliko delovnih listov (zlasti če so v razredu učenci s posebnimi potrebami). Če imajo učenci težave z uporabo delovnega lista, jim lahko pri prvih korakih pomaga učitelj.
- Delovne liste lahko uporabite tudi pri skupinskem delu v razredu. Učitelj lahko na primer pred ogledom filma učence razdeli v različne skupine, ki predstavljajo različne like in probleme, prikazane v filmu (z uporabo istih ali različnih delovnih listov). Skupine lahko nato na podlagi delovnih listov izdelajo plakate in rezultate predstavijo preostalim v razredu.
- Učitelj lahko učence spodbudi k nadaljnjemu izpopolnjevanju njihovih vizualizacij. Svoje vizualizacije lahko na primer predstavijo zunaj razreda (na šolskih razstavah, dnevih globalnega izobraževanja na šoli, na družbenih omrežjih itd.). Na ta način lahko učence motivira za izdelavo res kakovostnega izdelka, ki ga lahko po možnosti še nadgradijo (začnejo mladinski projekt, se udeležijo ustvarjalnega natečaja itd.).

UČNA AKTIVNOST: **GLOBALNA VPRAŠANJA**

KOMPAS RAZVOJA

12 KOMPAS RAZVOJA

Kompas razvoja je priljubljen pedagoški pripomoček za ugotavljanje medsebojnih povezav vsakdanjih – ali celo konkretnih – situacij na sistemski ravni. Udeleženci aktivnosti bodo lahko spoznali nove perspektive, pozitivne in negativne posledice dogodkov, pojavov ali dogajanj, prikazanih na slikah. Kompas razvoja deluje tako kot pravi kompas: uporabimo ga, ko se želimo znajti v neznani deželi.

Stopnja zahtevnosti

Najmanjše/največje
število udeležencev

8–30

Starostna skupina

12+

Čas trajanja

25–40
minut

NAMEN, CILJI, VEŠČINE

Namen:

Namen aktivnosti je proučiti odnos med razvojnimi in okoljskimi vprašanji ter raziskati skupne značilnosti izzivov, s katerimi se soočajo ljudje na različnih koncih sveta.

Cilji:

Učenci raziskujejo povezave med gospodarskimi, naravnimi, političnimi ter družbenimi vidiki globalnih vprašanj.

Veščine:

Učenci delajo v skupinah in formulirajo vprašanja.

POVEZAVA S ŠOLSKIMI PREDMETI

geografija, etika, angleščina, aktivno državljanstvo

POTREBŠČINE

plakati, fotografije, povezane z globalnimi izzivi, pisala

Priloge:

→ Priloga 1 – Slika kompasa razvoja

NAVODILA

PRIPRAVA

Učitelj lahko aktivnost prilagodi glede na svoje potrebe. Uporabi jo lahko kot uvod v določena globalna vprašanja, pri poučevanju jezika (formuliranje vprašanj) itd.

1. KORAK

15–20 MINUT

Učenci se razdelijo v manjše skupine, najbolje po 4–5 učencev na skupino. Skupine se posedejo okoli mize, na kateri je plakat.

Učitelj jih prosi, naj narišejo velik križ s štirimi smermi neba (pri tem naj izkoristijo celotno površino papirja).

Navodila:

»Štiri smeri neba predstavljajo različna področja trajnostnosti. Črka 'N' (angl. *natural*) predstavlja naravo (okolje), črka 'S' (angl. *social*) predstavlja družbene odnose, črka 'E' (angl. *economic*) predstavlja ekonomijo oz. ekonomske vidike, črka 'W' (angl. *Who decides?*) pa pomeni 'Kdo odloča?' (razmerja moči).«

Učitelj nato na sredino kompasa postavi sliko za vsako skupino. Učitelj ne predstavi konteksta slike, zato učenci nimajo nobenih osnovnih informacij o dogajanju na njej.

Navodila:

»Za vsako smer neba, povezano s sliko na sredini, napišite vsaj tri ustrezna vprašanja. Vprašanja niso vedno jasno povezana samo z enim vidikom. V takih primerih lahko vprašanja napišete na jugovzhod, severozahod ali druge točke. Če najdete vprašanje, ki je pomembno za vsa štiri področja, ga zapišite na sredino.«

2. KORAK

10 MINUT

Ko vse skupine opravijo svoje naloge, si druga drugi pokažejo slike, ki so jih prejele, ter 12 z njimi povezanih vprašanj.

Zaključek: Učitelj razloži, kateri prizor je prikazan na posamezni sliki.

INFORMACIJSKI KOTIČEK

Štiri smeri neba predstavljajo štiri različne zorne kote:

N – Naravno (angl. *Natural*): vprašanja o okolju
S – Družbeno (angl. *Social*): vprašanja o ljudeh
E – Ekonomsko (angl. *Economic*): vprašanja o denarju
W – Kdo odloča? (angl. *Who decides?*): vprašanja o moči

Naravno: Vprašanja o okolju – energiji, zraku, vodi, zemlji, živih bitjih in njihovih medsebojnih odnosih. Ta vprašanja se nanašajo tako na »grajeno« kot na naravno okolje.

Družbeno: Vprašanja o ljudeh, njihovih odnosih, običajih, kulturi in načinu življenja, vključno z vprašanji o tem, kako na primer spol, etnična pripadnost, invalidnost, razred in starost vplivajo na družbene odnose.

Ekonomsko: Vprašanja o denarju, trgovini, denarni pomoči, lastništvu, delu ter kupovanju in prodajanju.

Kdo odloča: Vprašanja o moči, o tem, kdo sprejema odločitve in odloča o tem, kaj se bo zgodilo, komu posledice teh odločitev koristijo in komu škodijo ter za kakšno ceno.

DODATNI PREDLOGI

Učitelji lahko aktivnost prilagodijo ali nadgradijo po lastni presoji – učenci si lahko na primer zamislijo pogovor med liki, če so ti na sliki.

Nasvet za slike: Tide – global learning unit. (2015). The Development Compass Rose. Dostopno na <https://www.tidegloballearning.net/resources/development-compass-rose-consultation-pack>.

VIRI

Tide – global learning unit. (2015). The Development Compass Rose. Dostopno na <https://developmenteducation.ie/wp-content/uploads/2015/12/Development-Compass-Rose-Framework-full.pdf>

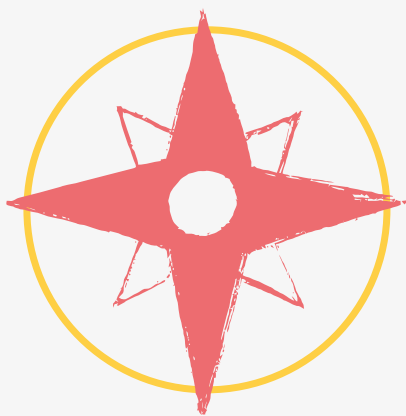
KOMPAS RAZVOJA

NARAVNO

Vprašanja o okolju – energiji, zraku, vodi, zemlji, živih bitjih in njihovih medsebojnih odnosih. Ta vprašanja se nanašajo tako na »grajeno« kot na naravno okolje.

KDO ODLOČA?

Vprašanja o moči, o tem, kdo sprejema odločitve in odloča o tem, kaj se bo zgodilo, komu posledice teh odločitev koristijo in komu škodijo ter za kakšno ceno.

EKONOMSKO

Vprašanja o denarju, trgovini, denarni pomoči, lastništvu, delu ter kupovanju in prodajanju.

DRUŽBENO

Vprašanja o ljudeh, njihovih odnosih, običajih, kulturi in načinu življenja, vključno z vprašanji o tem, kako na primer spol, etnična pripadnost, družbeni razred, vera, invalidnost in starost vplivajo na družbene odnose.

Slika: Kompas razvoja

Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja predstavlja neformalno podporno okolje za vse učiteljice in učitelje, ki jih zanima področje globalnega učenja ter teme, kot so medkulturni dialog, človekove pravice, globalna neenakost, migracije, enakost spolov, potrošništvo in trajnostni razvoj idr. Omogoča jim redna srečevanja, izmenjavo izkušenj in idej za vključevanje globalnega učenja v poučevanje, priložnosti za vzajemno učenje in sodelovanje. Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja je leta 2018 v Sloveniji ustanovilo Društvo Humanitas - Center za globalno učenje in sodelovanje. V sodelovanju s projektnimi partnerji Arpok, Anthropolis in Mondo ter ob podpori projekta Erasmus+ so bili leta 2023 klubi vzpostavljeni tudi na Češkem, Madžarskem in v Estoniji.

K sodelovanju vabimo nevladne organizacije, ki delujejo na področju globalnega učenja in bi želele vzpostaviti Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja v svoji državi. Za več informacij in morebitno sodelovanje nam pišite na info@humanitas.si.